

“Göçmenlerin Anadili, Eğitim, Kültür ve Entegrasyon Sorunları”

Sempozyumu 2010

» 7-13. Sayfa

Die Gaste

Sayı: 14 / Kasım-Aralık 2010

3 Almanya'nın Endişe Çağı

Geçen haftaki konuşmasında, alay edercesine, “çokkültürlülük başarısız olmuştur” diyen Merkel için Özil, Almanya'nın geleceği olarak gördüğü göçmen asimilasyonunun örnek modeli.

4 Entegrasyon Tartışması Bitmeyen Öykü

Entegrasyon tartışması bir ikilem içerisinde. Eğer günlük yaşamın kozmopolitleşmesine odaklanacaksa, öyleyse çokdilli, mültikültürel, çeşitlilemiş ve sivil toplumsal olarak temellendirilmiş ve hukuksal açıdan iyi düşünülmüş bir toplum talep etmeli. Eğer durağanlaşan politik kamuoyuna odaklanacaksa ulusal devleti genişletmeli, bir dile, bir dine, bir geleneğe, bir kültüre, bir politik sınıfa vb. yönelmeli.

6 Dil Bilinci ve Hessen'de Anadili Öğretimi

Dün Türkçe bilen çocuklarla Türkçe eğitimi yapıyordu. Bugün ise çocuklarımızın %60'a varan bölümü sıfır Türkçe seviyesiyle öğretmenin karşısına geliyor.

14 Söyleşiler VI

Biri: (der ki) : Merhaba... İşte yine biraraya geldik. Hoş bir sohbeti oluşturmaya çalışacağız herhalde... Nasılsın?

Öteki: Merhaba... Teşekkür ederim! Ben iyi olmasına iyiyim de, sohbetimizin hoş olup olmayacağını henüz bilemiyorum.

Türkçe Yanlışları III

Dr. phil. Esin İLERİ

» 5. Sayfa

“Multikulti ist tot”*

(Bayern Başbakanı Horst Seehofer, 16 Ekim 2010)

“Der Ansatz für Multikulti ist gescheitert, absolut gescheitert!”**

(Almanya Başbakanı Angela Merkel, 16 Ekim 2010)

Bir kez daha “yabancılar”, “göçmenler” ve “Türkler” tartışılmaya başlandı.

İlk açılış, 3 Ekim Almanya'nın Birleşme Günü Cumhurbaşkanı Wulff'un konuşmasıyla yapıldı. Wulff şöyle konuştu:

“Üç hayat yalanı ile vedalaştık bile. İşçilerin yalnızca geçici olarak gelmemiş olduklarını ve kalıcı olduklarını kabul ettik. Uzun bir süre boyunca göç ülkesi olduğumuzu kabullenmemize ve menfaatlerimize uygun olarak göçü yönlendirmemize rağmen, göç olduğunu kabul ettik. Çok kültürlü illüzyonların zorlukları ve sorunları düzenli olarak hafife almış olduklarını kabul ettik. Devlet yardımları, suç oranları, maço söylemler, eğitim ve hizmet vermeme isteği.

Bu konularla ilgili bana yöneltilmiş olan yüzlerce mektubu ve e-postaları okudum. Vatandaşların korku ve dertleriyle çok ilgileniyorum.

Fakat o günlerde yapılan tartışmaların çok daha ötesindeyiz: Burada yaşayınca Almanca öğrenmenin mecburi olduğuna mutabıkız. Almanya'da Alman hukuk ve yasalarının geçerli olduğuna mutabıkız. Herkes için – biz bir halkız.

Bahsi geçen tartışmanın ön gördüğünün daha ötesinde olsak bile, daha açık bir şekilde yeterince ilerlemedik. Evet, telafi etmemiz gereken alanlar var, yalnızca bir örnek vereyim: Tüm aile için entegrasyon ve dil kursları, her ana dil için daha fazla ders olanağı, burada eğitim almış öğretmenlerden İslam Dini dersi. Evet, kuralların ve yükümlülüklerin uygulan-

* “Çok kültürlülük öldü”, Bayern Başbakanı Horst Seehofer

** “Çok kültürlülük yaklaşımı”

ması konusunda çok daha tutarlı olmalıyız, örnek olarak okulu asanlar ile ilgili olarak. Bu ülkemizde yaşayan herkes için geçerli. Öncelikle açık ve net bir tutumumuz olmalıdır: Bağlılığı yalnızca pasaport, aile tarihi ya da din ile sınırlandırmayan bir Almanya anlayışı. Hıristiyanlık kuşkusuz Almanya'nın bir parçası. Yahudilik kuşkusuz Almanya'nın bir parçası. Bu, bizim Hıristiyan-Yahudi tarihimiz. Fakat İslam da artık Almanya'nın bir parçası...

'Almanya, birleşik anavatan'. Bu ülkede yaşamak, anayasaya ve içerdiği değerlere saygı göstermek ve korumak demektir. Bunlar öncelikle her insanın onuru, düşünce özgürlüğü, inanç ve vicdan özgürlüğü, kadın ve erkek eşitliğini kapsamaktadır. Ortak kurallara uymak ve kendi tarzımızı yaşamak ve bunu kabul etmek. Bunu kabul etmeyen, ülkemizi ve değerlerini hor gören, katı tepkiyi kabullenmelidir. Bu aşırı tutucular için geçerli olduğu gibi, aşırı sağcı ve solcular için de geçerlidir. Haklı olarak toplumumuza herkesin kendi yetileri doğrultusunda katkıda bulunmasını bekliyoruz. Toplumumuzun temel değerlerini kötüye kullananlara göz yumuyoruz."

Ardından Almanya'da "Alman düşmanlığı" tartışması geldi.

Aile, Gençlik ve Kadın Bakanı Kristina Schröder, Almanların kendi ülkelerinde ırkçılığa uğradığından şikâyetçi oldu. Alman Bakan, Alman çocukların okullarda kısmen dışlandığını savunarak, özellikle başörtüsü takmayan kız çocuklarına "Alman şıllık" gibi hakaretlerde bulunulduğunu söyledi.

Schröder, "Okul bahçelerimizde, metro ve tramvaylarda bir Alman düşmanlığı sorunu var. Alman çocuk ve gençler, buralarda sırf Alman oldukları için sözlü saldırıya uğruyor, 'patates Alman', 'şıllık Alman' gibi küfürlerle ve hakaretlere maruz kalıyorlar. Bence, bu da bir çeşit ırkçılıktır" dedi.

Bakan Schröder, Kasım ayının ilk günlerinde *Bild* gazetesine verdiği röportajda, "Bazı camilerde, açıkça anayasamızın temeline aykırı değerler öğretiliyor. Bununla kararlı şekilde mücadele etmeliyiz. Burada önemli olan, camilerde Alman Müslümanların vaaz verebilmesi için imamların Almanya'da eğitilmesi. Bu din adamları, birkaç yıllığına buraya gelen imamlar olmamalı." açıklamasını yaptı.

Bu tartışma sürerken, 16 Ekim 2010'da CDU/CSU'nun gençlik örgütü JU'nun (Genç Hıristiyanlar) toplantısında konuşan Bayern Başbakanı H. Seehofer, çok açık biçimde "çokkültürlülük"ün öldüğünü ilan ederken, aynı toplantıda konuşan Almanya Baş-

bakanı Merkel, "çokkültürlü yaklaşımın" başarısız olduğunu, "kesinlikle başarısız" olduğunu ilan etti.

Son 30-40 yılın hatalarının hızlı bir şekilde çözülemeyeceğini belirten Merkel, göçmenlerin istihdam piyasasında şansa sahip olabilmeleri için mutlaka Almanca öğrenmeleri gerektiğini kaydetti. Ayrıca zorla evlendirmelerin kabul edilemez olduğunu belirten Merkel, kız çocuklarını okula göndermeyen göçmen ailelere işaret ederek, bu durumda cezai önlemlerin devreye girmesi gerektiğini vurguladı.

Entegrasyon ve göçmenler konusunda yeniden başlayan bu tartışmalarda belki de en az dikkat çeken ise, H. Seehofer'in "çokkültürlülük öldü" açıklamasıyla birlikte sözünü ettiği "*deutsche Leitkultur*" oldu.

"Hıristiyan-Yahudi geleneğinin ve tarihi birikimlerinin, Almanya'da toplumun birliğinin esasını ve öncü kültürünü oluşturduğu" saptamasından yola çıkan "*deutsche Leitkultur*" anlayışı, uzun yıllar sözü edilmeden varlığını sürdüren bir "entegrasyon" anlayışı olarak kalmıştı.

İlk kez 1998 yılında *Zeit* gazetesinin sahibi Theo Sommer tarafından ortaya atılan "*deutsche Leitkultur*", 25 Ekim 2000'de, dönemin CDU grup başkanı olan *Friedrich Merz* tarafından dile getirilmiş, ancak büyük tepkiler üzerine "unutturulmuş"tu. Şimdi, doğrudan CSU başkanı Seehofer, Birlik Partileri'nin bu konuda anlaşıklarını ilan etti.

Yıllardır göçmenlerin, özellikle de Türkiyeli göçmenlerin Alman toplumuna entegre olmadıklarından ve olamadıklarından yakınan, hatta bu nedenle "geri zekalı" ilan etmekte duraksamayan, ama bir türlü neye entegre olunacağını açıklamayan Alman siyasetçileri, ilk kez "*deutsche Leitkultur*" de anlaşıklarını söyleyerek, entegre olunması istenenin "ne olduğunu" ortaya koyma yükümlülüğünü de üstlenmiş oldular. Böylece sorun, göçmenlerin entegrasyonu olmaktan çıkmakta, *neye entegre olacakları* sorununa dönüşmektedir.

Alman siyaseti, özellikle de Hıristiyan Birlik Partileri, tarihlerinde ilk kez, *Alman kültürünün ne olduğunu* açıklamak ve anlatmak durumuna gelmişlerdir. Açık ki, "*deutsche Leitkultur*", sadece basit bir slogan olarak bırakılamaz, içeriği doldurulmak zorundadır. Bu da, kaçınılmaz olarak Alman tarihinin ve Alman kültürünün tartışılmasına yol açacaktır. Bunun ne ölçüde Bismarck'ın "*kulturkampf*"ına benzeyeceği, ne kadar Alman tarihinin yeniden sorgulanmasına yol açacağı bugün için belirsizse de, kesin olan tek şey, Almanların *Almanlığı* tartışmak zorunda kalacaklardır.

DIE GASTE

İKİ AYLIK TÜRKÇE GAZETE

TÜRKISCHE ZEITUNG

ERSCHEINUNGSWEISE: ALLE ZWEI MONATE

Unentgeltlich

Herausgeber: Initiative zur Förderung von Sprache und Bildung e.V.

DİL VE EĞİTİMİ DESTEKLEMEK İÇİN İNİSYATİF e.V.

GENEL YAYIN YÖNETMENİ

ViSdP/Chefredakteur:

ZEYNEL KORKMAZ

(Duisburg/Essen Üniversitesi, Türkçe Öğretmenliği Bölümü)

YAYIN YÖNETİMİ/REDAKTION:.

ENGİN KUNTER (Doktorandin)

GÜLDEN GÜNGÖR

OZAN DAĞHAN

Posta Adresi:

Postfach 10 30 03
40021 Düsseldorf

İnternet Adresi:

www.diegaste.de

E-Posta/Mail:

diegaste@yahoo.com

Dizgi/Layout: Die Gaste Verlag

Baskı: Druck: Hürriyet-Deutschland

İÇERİK

Almanya'nın Endişe Çağı	3	Roger Boyes
Entegrasyon Tartışması - Bitmeyen Bir Öykü	4	Wolf-D. Bukow
Dil Yanlıları III	5	Dr. phil. Esin İleri
Dil Bilinci ve Hessen'de Anadili Öğretimi	6	Yücel Tuna
Sempozyum '10 – Açılış Konuşmaları	7	Sempozyum '10
Anadili Temelinde Almanca Öğrenim Projesi	8	Zeynel Korkmaz
I. ve II. Oturum	10	Sempozyum '10
III. ve IV. Oturum	11	Sempozyum '10
V. ve VI. Oturum	12	Sempozyum '10
VII. ve VIII. Oturum	13	Sempozyum '10
Söyleşiler IV	14	Koral Okan

Almanya'nın Endişe Çağı

(Foreign Policy, 22 Ekim 2010) Roger BOYES

Almanya Başbakanı Angela Merkel'in Eylül 2009'daki seçimi kazanmasından bu yana çok fazla parlak günü olmadı. Fakat Almanya'nın Berlin'deki futbol maçında Türkiye'yi 3-0 yenmesinin iyi bir an olduğu açıktı. İstanbul'dan sonra dünyanın ikinci büyük Türk kenti olan Almanya'nın başkentindeki Olimpiyat stadı Türklerle doluydu. Türk bayraklarını sallıyor, tezahürat ediyorlardı, fakat Alman oyuncu Mesut Özil topla buluşur buluşmaz yuhalamaya da başladılar. Daha da kötüsü, Türk ebeveyninden doğan Özil Almanya adına gol attı.

Maçtan sonra başbakan soyunma odasına gidip Özil'i kucakladı, "Sizin için kolay değildi" dedi.

Merkel, neden göç kökenli bir futbol yıldızını arayıp buldu?

Geçen haftaki konuşmasında, alay edercesine, "çokkültürlülük başarısız olmuştur" diyen Merkel için Özil, Almanya'nın geleceği olarak gördüğü göçmen asimilasyonunun örnek modeli. Bir Türk "misafir işçi"nin oğlu, fakat altı yaşından itibaren Alman futbol okullarına gitmiş; kursuz Almanca konuşuyor, Alman vatandaşı, müslüman olmuş bir Alman kız arkadaşı var. Amerikalılar için bu tür bir entegrasyon sıradışı görünmeyebilir; hukuk düzeni ve refah nedeniyle ABD'ye gelirsiniz; ABD Anayasasına bağlılık yemini edersiniz; Amerika'nın düşmanlarına karşı, ister futbol alanında, ister savaşta, Amerika'nın yanında yer alırsınız. Ama Merkel'in kısa süre önce yaptığı bir açıklamadan yansıyan rahatsızlık, Almanya'nın bu tür bir *auf Deutsch* entegrasyonda zorlandığının göstergesiydi.

Gerçekte, Almanya'nın göçmenler için iyi bir yurt olma geleneği çok azdır. Önemli sömürgelere sahip olmadığı için yabancıları asimile etme geleneği yoktur. 20. yüzyılın ortasında, 12 yıl boyunca, Adolf Hitler'in III. Reich'i, ölümcül bir yabancı düşmanlığı ideolojisi yürüttü. İşgücü eksikliğinden mustarip olan Almanya, 1955'ten itibaren Güney Avrupa ülkeleriyle –İtalya, İspanya, Yunanistan, Türkiye ve Yugoslavya– ucuz işgücü için anlaşmalar yapmaya girişti. Ama bu *Gastarbeiter*'lerle sadece kısa vadeli anlaşmalar yapıldı, tersi düşünülmedi bile.

Elbette, bu işçilerin birçoğu sonuçta Almanya'da kaldı. Buna bozulan Almanların cevabıysa, yabancılar yokmuş gibi davranmak oldu; yabancılar, kentlerin varoşlarındaki pis yurtlara sürüldü. Burada, özel olarak Türkler paralel bir toplum geliştirmeye başladılar; kendi gereksinmelerini karşılamak için bakkal dükkanları, helal kasapları, kafeler ve camiler açtılar.

Alman siyasetçiler bunun bir sorun olduğunu, gönlüsüz de olsa 1980'lerde kabul etti. Yerli Almanların doğum oranları düşerken müslümanlarınki artıyordu. İşte burada *Multikulturalismus* (çokkültürlülük) bir çözüm öneriliyordu: Etnik topluluklar Almanlarla birlikte yaşamaya teşvik edilecekti. Fakat bu, Alman pasaportu alabilmeleri anlamına gelmiyordu. Vatandaşlık, hala aile kökeninde Alman bulunduğunu kanıtlayanla için geçerliydi. Ve ancak Alman vatandaşı olduğunuz takdirde *Beamter* (devlet memuru) olabiliyordunuz. Yani esmer polisler ve Türk öğretmenler olmayacaktı. Almanya'nın 1980'lerdeki çokkültürcü pazarlığı, göçmenlerin kendi kültürel bütünlüklerini sürdürerek topluma girmelerine izin vermeyi kapsıyordu. Hükümet, Alman vatandaşlığının getirdiği hakları ve sorumlulukları vermeyecek, göçmenler de buradaki yaşamlarını memleketleriyle bağlarını koruyarak sürdürebilecekti.

Sonucun büyük bir kültürel karnaval, donuk bir toplumun renklenmesi olacağı sanılıyordu. Ama bunun başarısız olduğu tanıtlandı.

Göçmenler sessizce kendilerini korumayı sürdürdüler. Alman göçmenlerin beklentileri, kabul edilmeyen vatandaşlık, kendi hükümetlerine karşı kızgınlıklarının çok fazla artırmaması, İngiltere ve Fransa'da görülen etnik isyanların

ortaya çıkmayacağını ön belirtisi gibi kabul edildi. Birinci ve ikinci kuşak Türkler, Doğu Anadolu'da bir ev alabilmek için yeterli parayı biriktirmekle yetiniyordu. Ama memleketleri olarak sadece Almanya'yı bilen, 1980 ve 1990 doğumlu üçüncü kuşak Türkler, nihayetinde devletten daha fazlasını talep etmeye başladı. Alabildiklerinin sadece işsizlik parası olduğunu gördüklerinde de, hem göçmenler hem de Alman vatandaşları arasında rahatsızlık arttı. Sürekli bağımlı-asalak bir sınıf olarak gördükleri bu insanlar Almanların gücüne gidiyordu; Türkler ise, sistemli ayrımcılığa ve kültürel dışlanmaya dikkat çekiyordu.

İşte varsayılan çokkültürcü rüyanın sonunun başlangıcı da buydu. Merkel çokkültürlülüğün ölümünü 16 Ekim'de ilan etmiş olabilir, ama son yirmi yıldaki işaretler kabul edilmedi. Aslında *Multikulti* (çokkültürlülük) yıllar önce öldüğü açık; sonuçta, 11 Eylül saldırıları buna kesin bir nokta koydu.

Sol eğilimli bir Sosyal Demokrat-Yeşiller koalisyonu, zamanı dolmuş göçmenlik yasalarını 1990'ların sonunda gözden geçirmeye girişti. Ama (Hamburg'da planlanan) 11 Eylül saldırılarıyla, göçmen sorununun liberal bir yenilenmesi için pek istek kalmadı. 2005'te kabul edilen bir yasa göçmenlerin her zaman kısa süreli ikâmetçiler olmadığını kabul etti, ama entegrasyon sorumluluğunun büyük kısmını Alman kurumlarından çok yabancılara yükledi. Sınırdışı etme kuralları sıkılaştırıldı ve Almanya'da yasal olarak çalışan yabancı ailelerin çocuklarının Alman vatandaşlığı için bir fırsat verildi. Ama bu ödünler, yerli Almanları sakinleştirmeye yetmedi. Almanların algıları, göçmen bölgelerinin Alman anaakım toplumuna aykırı bir şekilde, birer "paralel toplum" olarak geliştiği yönündeydi. (Almanya doğumlu Türkler ile geleneksel Anadolu kasabalarındakiler arasında) görücü usulü evlilikler, kardeşlerini "namus" gerekçesiyle öldüren ağabeyler, kırgınlık duyan gençleri cihada katan radikal vaizler ve uyuşturucu yapımı ve satıcılığı hep bu bölgelerdeydi.

Bu endişe çağının geç gelen peygamberi ise, –Merkel'in şimdi çokkültürlülük üzerine gecikmiş bir tartışmaya girişmesine neden olan– Thilo Sarrazin adlı eski merkez bankası yöneticisi oldu. Sarrazin'in "*Almanya Kendisini Yok Ediyor*" ("*Deutschland schafft sich ab*") adlı yeni kitabı, yüksek Türk ve Arap doğum oranlarının Almanya'nın tükenmesine yol açacağını öne sürüyor. Bu mesaj, eğitim standartlarının düşüşünden korkuya kapılan orta sınıfın ve en düşük ücretle çalışan göçmenlerin rekabetinden rahatsız olan işçilerin hassas noktasına dokunuyor. Çoğu siyasetçi bu endişelerle yüzleşmekten kaçınıyor; bu konu, Almanya'nın büyük konformist medyası için bir tabu. II. Dünya Savaşı'ndan beri, yabancı düşmanı söylemler, yasalar ve geleneklerle engellenmiş durumda. Şimdi Alman sokaklarında yabancılar karşı kin, özellikle 1990'lardaki Balkan Savaşları sırasında yüz binlerce Boşnak ve Kosovalının ülkeye gelmesiyle birlikte içten içte büyüyor. Küçük Alman kasabalarının kenarlarına hapsedilmiş bu insanlar, Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra Almanya'ya göç etmiş etnik Almanlarla kendilerini sık sık çatışma içinde buluyorlar. Yerli Almanlar, hala birleşmenin bedelinden yakınıyorlar, çok korkuyorlar ve bazıları düşüncüklüğünü yeni yeni dışa vuruyorlar. Sarrazin'in kitabı, kesinlikle, dürüst bir bankacının kitabı gibi karşılandı. Üç hafta içinde 800.000 sattı ve imza günleri taraftarlarıyla doldu. Bir başka gün, bir genç kızın Sarrazin'in tezlerini sorguladığı için korumalar tarafından nasıl susturulduğunu ve iteklendiğini gördüğümde şok oldum. Tehlikeyi algılayan Merkel, hemen "Yahudi genleri"ni akla getiren bir bölümü knadı.

Bu sadece bir kitapla ilgili bir konu da değil. Almanya şunu anlamaya başlıyor: Siyasetin Merkel'in Hıristiyan Demokratları'nın sağında, anti-demokratik neo-Nazilerin so-

lunda bir boşluk var. Kamuoyu yoklamaları, Sarrazin'in tezlerinden esinlenen bir partinin –Avrupa'da islami yayılmayı eleştiren ve göçü denetim altına alınmasını isteyen bir partinin– %15 oy alarak siyasi sistemi sarsabileceğini gösteriyor. Merkel, Avrupa'daki sözüm ona merkez sağ olan birçok başka yönetim gibi, partisini sola çekti. Bunu kısmen koşullar gerektirdi, zira Merkel ilk dört yılını Sosyal Demokratlarla koalisyon yaparak geçirmek zorunda kaldı ve ekonomik kriz de banka kurtarmalarını ve sanayi politikalarını zorlamayı beraberinde getirdi. Fakat bunun bilinçli bir yanı da var: Merkel, Alman Margaret Thatcher'ı olmaksızın farklı olarak, ekonomik ve toplumsal sorunlarda ılımlı bir uzlaşma sağlamayı her zaman tercih ediyor.

Merkel, sadece popülizm dalgasıyla karşı karşıya değil. Merkel, resmi olarak çokkültürlülüğü mezara gömerken, onun birincil koalisyon ortağı Horst Seehofer –Bayern Hıristiyan Sosyal Birlik lideri–, göçün tümüyle durdurulması çağrısını yaptı. Yeni seçilen Alman Cumhurbaşkanı Christian Wulff, bir konuşmasında, Alman toplumunun Yahudi-Hıristiyan temeline vurgu yaptı ve islamın da bir rol alabileceğine değindi. Görünüşe göre, bunlar paniğin eşgüdümürlü resmi açıklamalara yansımaları.

Onlar tedirgin olmakta haklılar mıydı? Kesinlikle. İslam karşıtı partiler, kıta çapındaki popülizm dalgasına yaslanıyorlar. Karşıt görüşe sahip bir hıristiyan demokrat olan Rene Stadtkewitz, Avusturya'da Jörg Haider'in kurduğu sağ parti modelinde bir Alman Özgürlük Partisi'ni kurmaya çalışıyor. Eylül ayında, İsveç'te göçmen karşıtı bir parti, İsveç demokratları, ilk kez parlamentoya girerek ülkeyi şaşkınlığa düşürdü. Sağcı Danimarka Halk Partisi'nin lideri Pia Kjaersgaard, etkin biçimde İsveç demokratlarının seçim kampanyasına katıldı ve neden olarak da, artık Danimarka'nın komşusunun islamlaşmasına "sessiz" kalamayacaklarını gösterdi.

Aynı ruhla, Hollandalı popülist Geert Wilders, Almanların yeni bir islam karşıtı parti kurulmalarına yardımcı olmak için yakın zamanda Berlin'e gitti. Ağzına kadar dolu Berlin'deki konferans odasında onun 500 Alman muhafazakara konuştuğunu gördüm ve kurnazca, soykırım prangalarından kurtulmaları için onları kışkırtmaktan başka bir şey yapmıyordu. Onlara, anti-semitik olmayan yabancı kuşukuluğuyla bunun gerçekten olanaklı olduğunu söyledi. Almanlar, yerli radikal muhafazakar bir hareketi, dazlak soykırım inkarcılarıyla birlikte hareket edeceği korkusu dışında, yasaklamayı gereksiz buluyorlar.

"Nazi dönemi suçları" diyor coşkulu kalabalığı Wilders, "kendi kimliğiniz için savaşmayı reddetmeniz bir nedeni olamaz. Sizin tek sorumluluğunuz, geçmişin hatalarından uzak durmaktır". Wilders'e göre, savaş yıllarındaki yaşamsal hata, demokrasiye karşı tehditleri tanımlamakta başarısız kalınmasıdır. Onun benzetmesinde tehdit, Naziler değil, müslümanlardır. İzleyiciler bunun üzerine onu alkışlamak için ayağa kalktılar. Almanya'da muhabirlik yaptığım onlarca yılda, tutkulu bir siyasal konuşmaya böylesine tutkulu bir yanıt verildiğine ilk kez tanık oldum.

Merkel göç karşıtı popülizmin sorunlarıyla yüzleşmek istemiyor. Fakat o sözleri sarf etmediği takdirde, sadece zamanını beklerse, Hıristiyan Demokrat Partisi'nin parçalandığını görecektir. Almanlar huzursuz, kendi siyasetçilerine inançları giderek azalıyor. Halkın kızgınlığı sürekli artıyor ve İslam karşıtı hareketin arkasında güçlü bir rüzgâr var. Merkel, artık iyi entegre olmuş Türk-Alman futbol kahramanlarını kucaklayıp her şey yolundaymış gibi yaparak yakasını bu işten kurtaramaz.

Roger Boyes, İngiliz *The Times*'in Almanya ve Doğu Avrupa muhabiri. En son, dünya finans krizi üzerine "*Eriyen İzlanda*" adlı kitabını yayınladı.

İngilizceden çeviri: Die Gaste

Entegrasyon Tartışması

Bitmeyen Bir Öykü

Wolf-D. BUKOW

Aslında Almanya'daki entegrasyon tartışmasında hiç kimse gerçekten ne istendiğini bilmiyor. Herkes bundan başka bir şey anlıyor. Yabancı kelimeler sözlüğüne bakmanın da bir faydası yok. Sözcük esasen "yeniden birleştirmek" anlamına gelmektedir. Salt bu somut olmayan çıkış noktası nedeniyle tartışmanın sınırlarını aşacağı ve bitmeyen bir öyküye dönüşeceği açıktır.

Elbette daha yakından bakmaya çalışıldığında, sözcüğün en azından esas anlamının çağırışığı görülebilir. Fakat tartışmalarda bir şeylerin "yeniden birleştirilmesi" değil, ama, daha çok, bir nevi türbülansa uğramış bir şeyin "yeniden oluşumu" konu edilmektedir. Ortaya bir karmaşa çıkmaktadır, çünkü burada neyin yeniden oluşturulacağı somut olarak belirtilmemektedir: Bir zamanların huzur dolu yaşantısı mı, muhafazakar dünya görüşü mü, Hıristiyan Batı mı? Ve nelerin türbülansa yol açtığı da tam anlamıyla bilinmemekte, "hissedilir" bir şey mi, toplumsal kırılmalar mı, krizler ve çatışmalar mı? Ve mutlaka onlara karşı durulması gerekiyor mu yoksa bitmesi beklenbilir mi?

Belki de toplumbilimlere bir bakış yardımcı olabilir, az ya da çok tahmin edilebilen türbülanslara yönelik düşüncelere bir bakış- öyle türbülanslar ki, bu bitmeyen tartışmaya neden olmakla ve onu tekrar tekrar alevlendirmekle şüphe uyandırmaktalar:

a) Küreselleşme ve teknolojik dönüşüm tüm toplumların günlük yaşamını, ve böylece Almanya'daki yaşantıyı da ciddi bir biçimde değiştirdi. Kent toplumu ve onunla birlikte kent toplumunun özelliği olan herşey zafer yürüyüşüne başladı. Yerleşik olmak, bir yere bağlılık, ailevi, dini ve geleneksel bağlılıklar azalmakta. Bağlılık daha geç kurulmakta, neredeyse hiç evlenilmemekte, az çocuk sahibi olunmakta ya da yalnız yaşanılmakta. Aynı zamanda daha hareketli, pragmatik, dünyaya açık ve pazarın ve medyanın sunduklarına göre küresel moda ve trendlere yönelimli olarak yaşamakta. Biraz basitleştirerek yerleşik olmanın yerine hareketliliğin ve küreselliğin geçtiğini söylemek mümkün.

Bu koşullar altında, bir toplum içerisinde birlikte yaşamın herkes tarafından (bir yerde ne zamandan beri bulunulduğundan bağımsız olarak) sürekli onaylanması ve uyumlandırılması gerektiği açıktır. Ve açıktır ki, bununla birlikte kişiye yönelik talepler artmaktadır. Artık alışılan biçimde devam etmek ile sınırlı kalamaz. Sürekli olarak yeniden uzlaşılması gerekmektedir ve bugün daha çabuk dışlıların altına yuvarlanılabilmektedir. Çok şey kazanmak mümkündür, ama etkin olunması gerekmektedir, aksi takdirde çok şey de kaybedilebilir. Bu durum salt bireyi değil, aynı zamanda toplumun tamamını ilgilendirmektedir. Politika bu dönüşüme duyarlılıkla cevap vermelidir. O, özellikle imkanların hazır bulundurulmasına dikkat etmelidir, eğitim imkanları, danışmanlık ve bilgilendirme, kişiyi bu artan dönüşüm için yetkinleştirmek amacıyla hazır bulundurulmalıdır. Bununla birlikte, ayrıca kentsel (urban) birlikte yaşamın ve toplumsal bağlılığın önemli bir ödev olduğu açıktır. Burada her iki tarafta da bilgi, yetkinlik ve girişimcilik söz konusudur.

b) Hızlanan dönüşüm, özellikle de ilerleyen küreselleşme, bulunan yerlerdeki günlük yaşamı da değiştirdi. Yaşantı farklı ("renkli") olmuştur. Haklı olarak günlük yaşamın çeşitlenmesinden konuşulmaktadır. Bu giderek çok farklı kuralları olan çok farklı durumlarda hareket edilme-

Bir taraftan günlük yaşamın ciddi boyutlarda değiştiği olgusu bir gerçek, diğer taraftan da ayrıca toplumsal mercilerin bu değişimi görmezden gelmeleri de bir gerçek, çünkü ilişkilerin, iktidar paylaşımının vb. önemli biçimde değişeceğinden, yani demokratikleşeceklerinden korkmaktadırlar. Bu hem küçük hem de büyük alanlarda geçerlidir. Hükümet, ta ki sürekli küçülmekte olan ve göç veren bir ülkeye dönüşene kadar göçün itibarını düşürdü.

sine ve çoğu kez alışılmadık şeylerle karşılaşmaya neden olmakta. Elbette bu teşvik ve motive edicidir ve deneyim ve özgürlükler için alanlar açmaktadır. Yeni olanaklara hazırlanmakta, günlük yaşantı, hayat ve dil alışkanlıkları değiştirilmektedir. Ama sevilen ve değerli olan bir takım şeyler de yok olmakta. Günlük yaşamın bir tür demokratikleşmesi gerçekleşmektedir. Alışkanlık haklarına artık başvurulamaz. Ayak uydurmak isteyen arayış açık tutmalıdır. Bu, iş açısından olduğu kadar politika, arkadaşlık ve tanıdıklar için de geçerlidir. Bir toplum, bu bağlamda, nüfusun, toplumun önemli tüm alanlarına erişebilmesine dikkat etmelidir, yeterli düzeyde iş yerinin bulunmasına, insanların, toplumun şekillendirilmesine, özellikle politikaya katılabilmelerine, sağlık sisteminin işlemesine dikkat etmelidir. Öyleyse günlük yaşantının bakış açısından da kentsel birlikte yaşam temel bir konudur. Burada sivil toplum gündemdedir.

c) Böylece küreselleşme ve teknolojik dönüşümün meydana getirdiği değişim, toplumun düzeni, başka bir ifadeyle yapısı için de bir ödevdir. Toplumun kendisi içeride daha hareketli ve dışarıya doğru daha açık olmalıdır. Günlük yaşam için söylenenler, bunlar aslında burada da geçerlidir. Yapılar da küreselleşmektedir, ulus devletlerin önemi azalmaktadır ve yerleşik iktidar yapıları, toplumsal zenginliğin paylaşılması vb. giderek tartışılır olmaktadır.

Ulusal devlette kendileri için rahat bir yer kuranların sorun yaşayacakları ve değişimi ciddiye almak yerine dünde kök salmaya kolayca özendirilebilecekleri açıktır. Yıllardan beri eski ulus-devlet temsilcileri ile postmodern dönemin, multikültüralizmin, küresel açılımın ve kozmopolitizmin öncülleri arasında bir çatışma yaşamaktayız. Bu tartışmalar Almanya'da son derece belirgindir, çünkü yerleşik kesimler ve hareketli insanlar arasında, burada girişimci bir sivil toplum, bir diğer ifadeyle hareketlilik deneyimi bulunan göçmenler arasında baş göstermektedir. Ama bu çatışmalar açıkça tartışılmamaktadır, çünkü politik kamuoyu, yukarıda şeması çizilen dönüşümü yıllardır gözardı etmekte ve hatta yadsımaktadır. O, dönüşüm ile emin olduğu haklarının, yani alışık oldukları iktidara katılımın kaybolduğunu hissetmektedirler. Bu nedenle popülist davranmakta ve müdavi masalarındaki ulusal devlet düşüncesini kendisi için seferber etmeye çalışmakta. Ve bu multikültürel postmoderniteye karşı, "başka ülke vatandaşlarına" karşı, "yabancılar" karşı, "farklı inançları olanlara" karşı vb. harekete geçmek demektir. 1976'dan beri, demek ki 34 yıldan bu yana politik açıdan tüm önemli konularda (seçimler, ekonomik krizler vb.) nasıl tercihen "ötekine" karşı polemik yapıldığını gözlemlemekteyiz. AB'nin vatandaşlarını korumaya başlamasından bu yana artık onlar "diğer ötekiler"dir, bunlar bizde tercihen Türklerin oluşturduğu grup, ama ayrıca Kosova'dan gelen Sinti ve Romalar, sığınmacılardır vb..

Güncel entegrasyon tartışması, dünyanın artan küreselleşmesi ve teknik gelişmesine, günlük yaşamın koz-

mopolitleşmesine ve ulusal-devletin anlamını yitirmesine yönelik deneyimleri olanlar ile, nihayet bu hızlandırılmış dönüşüme ayak uydurmaları gerekenler arasındaki gözardı edilmiş çatışma çizgisinden beslenmektedir. Eğer birinin devralmış olduğu kaynakları yitirmesi söz konusu ise, kim bunu isteyerek yapar? Ne de olsa belediyelerden başlayarak ve devlet kurumlarında sonlandırılacak biçimde toplumsal mercilerin yeniden dengelenmesi zorunlu olurdu.

Eğitimin, işin, sosyal ağın, din anlayışının, kültürel uygulamaların vb. tamamen yeniden düşünülmesi ve toplumun farklılaşmasına uygun olarak yeniden düzenlenmesi gerekirdi. Eğer herşey terazinin üzerine konulursa, alışılan imtiyazlardan ne arta kalırdı? Çatışma çizgisi görülmemek istenmiyor ve klasik bir ikileme giriliyor, bir çelişkiye düşülüyor!

Entegrasyon tartışması bu çelişkili durumdan kaynaklanıyor. Bir taraftan günlük yaşamın ciddi boyutlarda değiştiği olgusu bir gerçek, diğer taraftan da ayrıca toplumsal mercilerin bu değişimi görmezden gelmeleri de bir gerçek, çünkü ilişkilerin, iktidar paylaşımının vb. önemli biçimde değişeceğinden, yani demokratikleşeceklerinden korkmaktadırlar. Bu hem küçük hem de büyük alanlarda geçerlidir. Hükümet, ta ki sürekli küçülmekte olan ve göç veren bir ülkeye dönüşene kadar göçün itibarını düşürdü. Orta tabaka *gesamtschule*leri istemiyor, tersine *gymnasiumu* diretiyor, çünkü böylece çocukları için rekabeti azaltabileceğini düşünüyor. İdareler, yerleşik kesimler imtiyazlarını yitireceğinden, insanların kökenini görmeden işe almayı reddediyor. Yabancılar dairesi, eğitimde son derece başarılı çocuk ve gençleri topyekün aileleriyle birlikte sınır dışı ediyorlar, çünkü sömürenlerden ve yabancıardan arındırmak istiyorlar.

Entegrasyon tartışması bir ikileme içerisinde. Eğer günlük yaşamın kozmopolitleşmesine odaklanacaksa, öyleyse çokdilli, multikültürel, çeşitlenmiş ve sivil toplumsal olarak temellendirilmiş ve hukuksal açıdan iyi düşünülmüş bir toplum talep etmeli. Eğer durağanlaşan politik kamuoyuna odaklanacaksa ulusal devleti genişletmeli, bir dile, bir dine, bir geleneğe, bir kültüre, bir politik sınıfa vb. yönelmeli.

Bu çelişki, ayakları yerden kesilen bir tartışma içerisinde değil, insanların günlük olarak buldukları yerlerde son derece önemli. Türkçenin okul bahçelerinde yasaklanması ve aynı zamanda, eğitim kariyeri sürecinde, bir dil toplumu içerisine girebilmek için en az 1 yıl yurt dışında geçirilmesi isteği dünyaya nasıl anlatılacak? Konuk işçilerin başarıyla alt katmanı doldurmak için kullanıldıkları, ama onların bugün proleterleştikleri için kınandıkları nasıl açıklanacak? Hıristiyanlık içerisinde beş yüz yıldan beri ekümenik diyalogun boşuna yürütüldüğü, ama öte yandan İslam'ın birkaç yıl içerisinde Hıristiyanlığa ilişkin konulara açık olmasının istenmesi nasıl izah edilecek? Kendi vatandaşları toplumun esaslarını başarıyla gözardı ederken, göçmenin vatandaşlığa geçiş için test edilmesini istemek nasıl kavranılacak? Rasyonel olmayan biçimde yürütüldüğü sürece entegrasyon tartışması bu ikilemi çözemez. O, sonal olarak bir karar vermek zorundadır.

a) Ya tartışmada Sarrazin, Giordano, Seehofer ve diğerlerinin kültürel ırkçı çizgisine yönelinecektir. Yorumlar ne kadar yetersizse, müdavi masalarındaki etki o kadar büyük olacaktır. Burada entegrasyon bir yandan hemen asimilasyona ve öte yandan dışlamaya dönüşebilmekte. Federal Hükümet'in şu an yaptığı gibi çelişkiyi tasdik etmek, alışık olunan zorla kendine yol açmak, bir başka ifadeyle

bitişi beklemek belki de daha da iyi olanıdır. Bu yol içinse giderlerin daha da artması muhtemeldir: Etkisiz bir eğitim sistemi, kentsel birbirine olan bağlılığın erozyona uğraması, girişimci nüfusun artan göçü, toplumun alt gruplarının devam eden yoksullaşması ve sivil toplumsal standartların yoğun biçimde kısıtlanması. Ancak transnasyonal (ulus-ötesi) mercilerin (AB'den başlayıp küresel kuruluşlara kadar) ve sivil toplumun, artan çeşitlilik koşullarında, en azından kentsel birlikte yaşamın asgari standartlarının garantiye alınması için baskı uygulayamaması umut edilebilir.

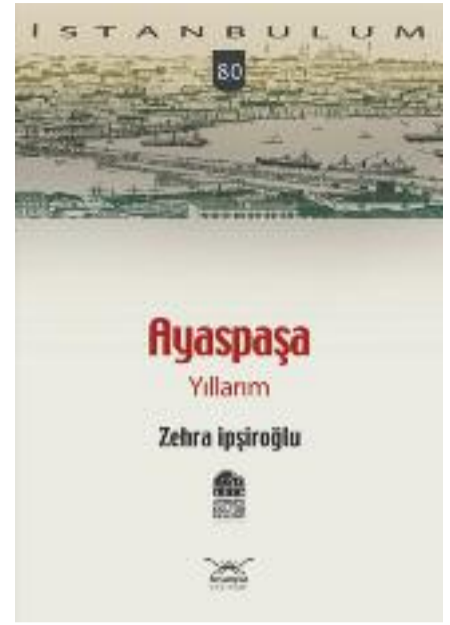
b) Ya da tartışmada postmodern gerçeklik ve toplumun kentsel çeşitlilik ile olan, yüzyıllar içerisinde edindiği deneyimleri anımsamak gerekir. Böylece, entegrasyondan, kozmopolit çerçeveli günlük yaşam dünyasında, içtenlikli mesafesi bulunan bir birlikte yaşam için özen göstermek, yani çeşitlilik ile yetkin bir ilişki için özen göstermek olur. Bu şekilde entegrasyon politikası şu yönlere sahip etkin bir insan hakları politikası olur:

- İş, eğitim, hak, sağlık vb. bakımından eşitlenmek
- Kişisel yaşam biçimleri, değişik dinsel görüşler vb. açısından kabul görmek
- Sivil toplum ve genel olarak kamuoyu açısından

katılım

"Post-entegratif" bir tartışmada, ayrımcılık karşıtı politikalarda savunulduğu gibi bir politika söz konusudur. Ama şimdi, hukuksal konular anlamında ayrımcılık karşıtı yönetmeliklerden farklı olarak olumlu biçimde formüle edilmelidir. En azından, yavaş yavaş, salt pragmatik nedenlerle kent toplumunun bu yolu kabul etmesi ve onun için girişimde bulunması gerekiyor. Frankfurt, Münih ya da Berlin gibi kentlerdeki kısmen "post-entegratif" tartışma göstermektedir ki, artık çokdilli, mültikültürel, çok dinli ve renkli karışımları olan çevre gerçekliği bir yana bırakılmaz, hatta bu tartışma söz konusu gerçeklikte farklı bir dinamik saptamaktadır- postmodernitede birlikte yaşamı başarıyla hızlandırabilen bir dinamik. Mistik entegrasyon tasarımlarını korumak yerine, uygun bir birlikte yaşama yönelik bu post-entegratif tartışmaya, bu tartışmanın nesnesi olan toplumun tüm üyeleri yoğun bir özen göstermelidir. O, ne salt politikacılar ne de iyi niyetli inisiyatifler ya da paternalist danışma kurulları tarafından değil, tersine sözü edilenler tarafından ve eşit seviyede yürütülmelidir. Ve bu tür tartışmaların sonuçları da politik açıdan hayata geçirilmelidir.

Çeviri: Die Gaste

Kasım 2010
152 Sayfa, 14 x20 cm
ISBN: 9786054307722

Türkçe Yanlışları III

Bu sayıdaki "Türkçe Yanlışları" üzerine olan makaleme başlamadan önce, gene "Die Gaste"nin 13. sayısında (Temmuz - Ekim 2010) yayınlanan makalemde ele aldığım konuya kısaca değinmek istiyorum. Bilindiği gibi, adı geçen makalemde bir durum eki olan "+da/+de" (Lokativ) ile ilgili imlâ kurallarını yazarken bu ekin isimle beraber yazıldığını söylemiştim. Bu kural özel isimler, şehir, eyalet, ulus isimleri ve sayılar için de geçerlidir. Özel isimlerin, şehir, eyalet, ulus isimlerinin ve sayıların - her durum ekinde olduğu gibi - "+da/+de" ekinde ayırma işareti ile ayrılması isimden ayrı yazılması anlamına gelmemektedir. Bunu, sert ünsüzden sonra "+da/+de" ekinin "+ta/+te" olmasını gerektiren kuralın adı geçen kelimeler için de geçerli olması ile kanıtlayabiliriz.

Bilindiği gibi, sert ünsüzler şunlardır: **ç, f, h, k, p, s, ş, t** (Efe paşa çok hasta). Şimdi bu kuralı örneklerle gösterelim! Kâzım'da, Güler'de, ama Ahmet'te, Yunus'ta; Almanya'da, Türkiye'de, ama İsveç'te; Ankara'da, Berlin'de, ama Düsseldorf'ta, Münih'te; Kaş'ta, Frankfurt'ta, Sivas'ta, Sinop'ta; saat 5.00'te, saat 3.00'te, 1923'te, 1940'ta v. b.

Bu durum ekinde hem ünsüz harf, hem de ünlü harf değiştiği için, Türkçe Ders Kitabımda (*Lehrbuch der türkischen Sprache*) bu eki "+DA" olarak kısalttım.

Burada bir noktaya daha değinmek istiyorum; çünkü son harfi **g** olan şehir isimlerinde de bu durum eki yanlış kullanılmakta ve **d** yerine **t** yazılmaktadır. Bunun sebebi **g** harfinin kelime sonunda genellikle **k** gibi telâffuz edilmesi ile ilgilidir. Örneğin Hamburg'ta veya Marburg'ta, ama doğru olan yazı şekli Hamburg'da ve Marburg'dadır.

Yapılan bu yanlışlardan çıkarılması gereken sonuç şudur. **Konuşma dilinde** yapılan telâffuz yanlışları **ölçünlü yazı diline** aktarılmamalıdır. Bilakis **ölçünlü yazı dili** gibi konuşmaya gayret etmemiz gerekir. Almancanın imlâ kurallarını 1748'de "Grundlegung einer Deutschen Sprachkunst" adlı eserinde belirleyen Johann Christoph Gottsched şöyle demektedir: "Sprich, wie du schreibst!"

Bundan önceki makalelerimde değindiğim nokta, imlâ yanlışları ile anlam yanlışları yapılması üzerine idi. Bugün değinmek istediğim nokta ise, yalnız imlâ yanlışları üzerine, yani yapılan imlâ yanlışına rağmen, ne demek istendiği anlaşılmaktadır; ama bu yanlış Türkçenin dilbilgisi kurallarına aykırıdır, onun için yapılmamalıdır. Gazetelerde çok sık rastlanan bu yanlış "-Dir-" yapım ekinin kullanımı ile ilgilidir. Önce bu ekin yapısını ve kullanımını genel olarak inceleyelim. Ekin önün-deki ve sonundaki eksi işareti (-) ekin fiil köklerine geldiğini ve fiilden gene fiil yaptığını göstermektedir. Ekte "D" ile "I" harflerinin büyük yazılması, "I" ünlü-sünün büyük ses uyumuna göre değişerek "ı, i, u, ü" olduğunu, "D" ünsüzünün ise sert ünsüzlerden sonra "t" olduğunu göstermektedir.

"-Dir-" yapım eki genelde ünsüzle biten tek heceli ve hem geçişsiz (*intransitiv*, d. h. *Verben ohne Akkusativobjekt*), hem de geçişli (*transitiv*, d. h. *Verben mit Akkusativobjekt*) fiil köklerine gelir; geçişsiz fiillerden (*intransitiv*) geçişli fiil (*transitiv*) ve geçişli fiillerden (*transitiv*) ikinci derecede geçişli fiil (bunlara ettirgen fiil de denir) (*kausativ*) yapar.

Örnekler:

I. geçişsiz fiiller	⇒ ⇒ ⇒	geçişli fiiller (birini / bir şeyi)
art-mak (çoğalmak)		art-tır-mak (etw. anheben, erhöhen)
sus-mak (schweigen)		sus-tur-mak (jdn. zum Schweigen bringen)
küs-mek (beleidigt sein)		küs-tür-mek (jdn. kränken)
öt-mek (Pfeife: ertönen)		öt-tür-mek (Pfeife, Hupe blasen)
kız-mak (sich ärgern)		kız-dir-mak (jdn. ärgern)
gez-mek (spazieren gehen)		gez-dir-mek (jdn. zum Spazieren führen)
dol-mak (voll werden)		dol-dur-mak (etw. füllen)
gül-mek (lachen)		gül-dür-mek (jdn. zum Lachen bringen)
öl-mek (sterben)		öl-dür-mek (jdn. töten)

II. geçişli fiil	⇒ ⇒ ⇒	ettirgen fiiller (birine, birini / bir şeyi)
al-mak (etw. kaufen)		al-dir-mak (jdn. etw. kaufen lassen)
yaz-mak (etw. schreiben)		yaz-dir-mak (jdn. etw. schreiben lassen)
bil-mek (etw. wissen)		bil-dir-mek (jdn. etw. wissen lassen)
ye-mek (etw. Essen)		ye-dir-mek (jdn. füttern)
kov-mak (jdn. verjagen)		kov-dur-mak (jdn. rausschmeißen lassen)
döv-mek (jdn. prügeln)		döv-dür-mek (jdn. prügeln lassen)
at-mak (etw. werfen)		at-tır-mak (jdn. rauswerfen lassen)
dik-mek (etw. nähern)		dik-tir-mek (jdn. etw. nähern lassen)

Örneklerden de anlaşılacağı üzere "-Dir-" yapım eki **değişmeksizin** fiilin köküne (**fiil kökü de değiştirilmeden**) eklenmektedir.

Gazetelerde ise art-mak fiiline "-Dir-" yapım eki eklenince, genelde "art-tır-mak" yerine art-ır-mak yazılmaktadır. Her ne kadar yapılan bu yanlışla rağmen, "art-ır-mak"la "art-tır-mak" demek istendiği anlaşılabilir, böyle yanlışların gazetelerde yapılmaması gerekir; çünkü gazetelerin **eğitim görevi** de vardır. Gazetecilerin bu sorumluluklarını bilmeleri ve ciddiye almaları gerekir.

Dr. phil. Esin İLERİ
6 Kasım 2010

Dil Bilinci ve Hessen'de Anadili Öğretimi

Yücel TUNA ATÖF 2. Başkanı ve Hessen-TÖDER Yön. Kur. Ü.

Anadilimiz, duygularımızın, düşüncelerimizin, kültürümüzün kısaca kişiliğimizin aynasıdır. Nefes alıp vermekten sonra en çok yaptığımız iş konusudur.

Gelişmiş ülkelerde anadil öğretimine çok önem verilir. Çünkü anadili ve kişilik gelişimi arasında sıkı bir bağ vardır. Dil, düşünceden soyutlanmadığı için, dil öğretimi demek düşünce öğretimi demektir. Dili boş bir bal peteğine, düşünceyi de bu peteğin balına benzetebiliriz.

Anadilin bu genel doğrularından sonra genelde yaşadığımız ülke Almanya'da, özeldir Hessen eyaletinde gelinen nokta hiç de arzu edilen yer değildir. Alman yetkililerin farklı gerekçelerle, Türk annelerin konunun önemini yadsımaları nedeniyle okul başarısına da olumlu katkıları bulunan anadil dersleri artık can çekişiyor.

Başka etmenlerin de rol aldığı bu alanda, 2000 yılından bu yana yürürlükte olan doğuştan Alman vatandaşlığı da istatistiklerde, potansiyel öğrenci sayısını düşürünce doğal olarak sayısal veriler derse olan talebin de düştüğünü gösteriyor.

Eski sayılara göre bilinen en son derse katılım oranı %67.5 iken bugün bu oran %20 sınırlarında dolaşiyor. Çeşitli nedenlerle görevden ayrılan öğretmenlerin yerine çoktandır yerel makamlar tarafından öğretmen atanmıyor.

1999 yılında Almanya'da, 2003 yılında Türkiye'de gerçekleştirilen Alman-Türk karma eğitim uzmanları toplantılarında

Türk tarafının ısrarla üzerinde durduğu öğretmeni Türkiye'den getirip ücretlerinin de Türkiye'den ödenmesi önerisini Hessen eyaleti seve seve kabul etti. Böylelikle olayın finansal yükümlülüğünden kurtuldukları gibi, dersleri okul programlarının dışına atmak, istedikleri zaman kendi izinlerine bağlı olan bu durumu sona erdirmek olanına kavuştular.

Yerel makamlarca atanmış öğretmenler son yıllarda not verme yetkileri ellerinden alınmış olsa da, öğretmenler kurulu toplantılarına katılıp, Türkçe dersini okul hayatının içine çekebiliyorlar. En verimsiz saatlerde ders yapmak zorunda kalan Türkiye'den atanmış öğretmenler tam burdaki eğitim sistemine uyum sağladıklarında ise görev süreleri dolmuş oluyor.

Ders saatlerinin uygunsuzluğu ve olumsuz propagandalarla katılım azalınca doğal olarak öğretmen gereksinimi de azalıyor. Son iki yılda görevden ayrılan öğretmen sayısı 50 civarında iken Türkiye'den atanan öğretmen sayısı 30'u bile bulmuyor. Yetkililer tarafından bunların öngörülmemiş olması mümkün değil. Türkiye'de Milli Eğitimi kendi amaçlarına göre dizayn eden güçler, bugüne kadar etkili olmadıkları Hessen'de de sonunda amaçlarına ulaştılar. Bu sonucu elde ederken her iş kolunda, her meslek grubunda varolan olumsuz örnekleri abartarak, yaptırım gücü bulamadıkları yerelden atanmış öğretmenler yerine, klasik alt-üst ilişkilerini kullanabilecekleri, moda deyimle yaşamın her alanında görülen yandaşlık anlayışını eğitime de aktararak şimdiki uygulamayı yeğlediler.

rarak şimdiki uygulamayı yeğlediler.

Alman makamlarıyla sorunları saptamak, ihtiyaçları belirlemek adına yapıldığı bilinen bir toplantıda söz de devamı arttırmak adına derslerin hafta sonu da bile yapılabileceği konuşulunca "bu kadarı da olmaz" demekten başka bir şey diyemiyoruz. Bir kere Alman okullarında yasa gereği hafta sonu ders yapılamaz. Özel izin alınsa bile bunun bir ücreti, özel sigorta gibi problemleri olacak. Ama, asıl amaç bu yolla dersleri dernek, cemaat gibi kuruluşlara vermekse o başka. O zaman da Anadil öğretimine bundan daha büyük bir darbe vurulamaz.

Olayın bir de bilimsel yanı var. Dil öğretiminde bugün gelinen konum çok farklı. Türkiye'de kazanılan pedagojik formasyonla artık Almanya'da Türk Dili öğretilmez ama egemen siyasi gücün ideolojisi yaygınlaştırılabilir.

Dün Türkçe bilen çocuklarla Türkçe eğitimi yapılıyordu. Bugün ise çocuklarımızın %60'a varan bölümü sıfır Türkçe seviyesiyle öğretmenin karşısına geliyor. Bunlarla bilinen yöntem, metot, araç-gereçlerle Türkçe eğitimi yapamazsınız. Türkçe'yi artık bir yabancı dil eğitimi gibi verebilirsiniz. Yabancı dil öğretmeni olmayan, bu şekilde eğitim görmeyen biriyle bu çok önemli işi sürdürmenin "karanlıkta farları yanmayan bir araçla yol almaktan" farkının olmayacağı sanırım herkesin kabul edeceği bir gerçektir.

Ama galiba yetkililerimizin anadilimiz Türkçe'yi öğretmek gibi endişesi yok. Böyle

olmasa, Türkçe derslerinin öneminin tekrar kazandırılması yönünde mücadele edecek eğitim ataşeliği kadrolarının büyük bir bölümü boş olur mu? En büyük eyalet olan Kuzey Ren Westfalya'da beş ataşelikten ancak biri dolu. Onun da görev süresi sona erdiğinden yaz tatiline kadar geçici olarak uzatıldı. Başkent Berlin bile vekaletle yönetiliyor.

Buradaki açık neden, atama koşulları yeniden belirlenen kriterlere uygun yöneticilerin bulunamaması. İstenilen kişileri göndermek adına yapılan bu değişiklikler sonunda görüldü ki bu nitelikte kendilerince güvenilir yönetici yok. Bu durum bakanlığın elini kolunu bağladı. Şimdi yükseltilecek çıta seviyesini nasıl düşürürüz diye uğraşıyorlar.

Derslerin göçmen kökenlilerin bir hakkı olduğunu bunun için en iyi çözümün Alman üniversitelerinden mezun, gerekli formasyonla donanımlı gençlerimiz olacağını savunan eğitim ataşesi atamalarının bir an önce gerçekleşmesi çözüm yolunda bir adım olmalı.

Bu konuda ATÖF ve Hessen-TÖDER olarak Essen Üniversitesinde Prof. Emel Huber'in yönetiminde faaliyet gösteren Türkçe Öğretmenliği Bölümü'nün kapasitesinin artırılmasını, buradan yetişen öğretmenlerin bu dersleri vermesini öneriyoruz. Böylelikle Almanya koşullarında yetişmiş, ülkeyi tanıyan, diploması kabul gören, derslerin kontrolünün yerel yetkililerce yapılacağı bir Türkçe dersi gereken öneme ve saygıya tekrar kavuşacaktır.

Die Gaste'nin

III. Anadili ve Eğitim Toplantısı

Die Gaste'nin Dil ve Eğitimi Desteklemek İçin İnisiyatif bünyesinde düzenlediği ve Almanya'da yaşayan Türkiyeli göçmen toplumunun anadili, eğitim, kültür ve entegrasyon konularının ele alınacağı bilgilendirme toplantılarının üçüncüsü Simmern-Hunsrück'de gerçekleştirilecek.

Anadili eğitiminin Almanca öğrenimindeki yeri ve önemi, Türkiyeli öğrencilerin eğitim sorunları ve entegrasyon konularında gerçekleştirilecek olan bilgilendirme toplantısı, "Anadili ve Eğitim – Almanya'da Yaşayan Türkiye Kökenli Göçmen Çocuklarının Sorunları" başlığı altında, 22 Kasım 2010 tarihinde ADD'nin ev sahipliğinde Simmern-Hunsrück'de yapılacak. Die Gaste adına katılacak olan Zeynel Korkmaz, Ozan Dağhan ve Engin Kunter konularla ilgili olarak bilgi verecekler ve soruları yanıtlayacaklar.

Die Gaste tarafından gerçekleştirilen bilgilendirme toplantıları, "Elli yıllık göç sürecinde ortaya çıkan anadili, eğitim, kültür ve entegrasyon sorunlarının bilimsel yöntemle ele alınması, saptanması, çözüm önerilerinin sunulması ve Almanya'da yaşayan Türkiyeli göçmen toplumuna bu bilgilerin ulaştırılmasının gerekliliği ve bu bağlamda insanlarımızın bilgilendirilmeleri ve konulara ilişkin sorunlarını doğrudan ifade edebilmelerinin sağlanması" çerçevesinde gerçekleştirilmektedir.

Tarih: 28 Kasım 2010 Pazar
Toplantı Saati: 13:00
Yer: Rottmannpark
55469 Simmern-Hunsrück

Üç Aylık Kültür Sanat Gazetesi

KÜLTÜR

1. Sayısı Çıktı!

Yayın yönetmenliğini Osman Çutsay'ın yaptığı KÜLTÜR'ün ilk sayısında Gültekin Emre, İrfan Ergi, Güray Öz, Peter Priskil, Osman Çutsay, Ömer Yaprakkıran, Selim Yalçın, Celil Denктаş gibi yazarların yanı sıra, Sempozyum 2010 nedeniyle Die Gaste'yle yapılmış bir söyleşi de yer alıyor.

Almanya satış fiyatı: 2,90 €

“Göçmenlerin Anadili, Eğitim, Kültür ve Entegrasyon Sorunları” Sempozyumu 2010

Eğitim Bakanı Sylvia Löhrmann, açılış konuşmasında, Federal Eyalet Eğitim Bakanlıklarının (KMK) son görüşmelerinde entegrasyon konusuna ağırlık vermeyi ve göçmen kurumlarıyla sürekli diyalog içerisinde bulunma isteğini dile getirdiklerini vurguladı. Entegrasyon ve göçün şekillendirilmesinde okulun önemli bir görev üstlendiğinin saptandığını ve anadilini korumak üzere eyaletlerin kendi bölgelerinde anadillerinin durumunu araştıracaklarını belirtti.

Entegrasyon tartışmalarına ilişkin düşüncelerini açıklayan Löhrmann, “uzun göç tarihi, göçmenlerin geldikleri toplum içerisinde yerleşebilmeleri ve açılabilmesi için birkaç kuşağın geçmesi gerektiğini göstermektedir. ABD’ye göçen İtalyanlarda, İrlandalılar ve Almanlarda bu neredeyse beş kuşak sürmüştür. Elbette bu entegrasyon süreci politika tarafından düzenlenmeli ve politika bu sürece etkin olarak eşlik etmelidir.” diyerek, birlikte yaşama ilişkin sorunların, geçmişte böyle bir yol izlenmediği için ortaya çıktıklarını vurguladı. Son entegrasyon tartışmalarına dayanarak hala bazı politikacıların üstü örtülü ırkçı ve yabancı düşmanı söylemlerle kışkırtmalara devam ettiklerini ve düzenli bir entegrasyon sürecini ciddi biçimde engellediklerini sözlerine ekleyen Löhrmann, bu kesimlerin müdahim masalarını tekrar ele geçirmekten mutlu olmalarını açıklamaları karşısında üzüntü duyduğunu belirtti.

Sylvia Löhrmann konuşmasında göçmen çocuklarının eğitimdeki başarısızlık oranlarına ve dil sorunlarına geniş yer vererek, çocukların büyük bölümünün notlarında ve mezuniyetlerinde sorun yaşadıklarını ve Almancadan kaynaklanan dil yetersizliğinin ve ailelerin ekonomik durumunun bu bağlamda önemli bir rol oynadığını vurguladı. Ailenin eğitilmiş olmamasını ve çocukların erken yaşta teşvik edilememelerini neden gösteren Löhrmann, devletin bu yönde görev ve sorumluluğu bulunduğunu, eyalet hükümeti olarak da anaokullarında sistematik biçimde dilin nasıl daha iyi desteklenebileceğini düşündüklerini belirtti. Özellikle anadili derslerinin sayısı ve niteliği bakımından eyalet hükümetinin daha başarılı olması gerektiğini söyleyen Löhrmann, Duisburg-Essen Üniversitesi Türkistik Bölümü’nde ilkokullar için Türkçe dersi öğretmenleri yetiştirilmesini talep ederek şöyle konuştu: “Saygıdeğer rektör yardımcısı, bu nedenle, ‘açık bir ima ile’ Duisburg Essen Üniversitesi’ne işaret ediyorum. Eyalet hükümeti ilkokulda Türkçe anadili dersleri için üniversitede bir yönetmelik oluşturulmasını istiyor. Böyle bir imkan sunarak ilkokullarda anadili derslerine önemli boyutta değer kazandırabilirsiniz.”

Sylvia Löhrmann, uzun süreli birlikte öğrenime de değinerek, ilkokulun sonunda çocukları ayırmanın uygun olmadığını, Kuzey Ren Vestfalya Eyaleti’nde de öğrencilerin daha uzun süre birlikte okumalarını istediklerini belirtti ve Goethe’den yaptığı, “*Kabul etme kültürüne ihtiyacımız var, razı olmak hakaret etmektir.*” alıntısıyla konuşmasını tamamladı.

Duisburg Essen Üniversitesi’ni temsilen konuşma yapan rektör yardımcısı Prof. Dr. Ute Klammer, sempozyumun güncel entegrasyon tartışmalarıyla daha da önem kazandığını ve toplantı konularının gündemden etkilenmeden titizlikle irdelenmesi gerektiğini belirtti.

Konuşmasında dil ve dil ediniminin sempozyumda temel konular olduğunu vurgulayan Klammer, Almanca bilmeyen, göçmenlerin toplumsal yaşamı açısından belirleyici bir yere sahip olduğunu ifade ederek, anadiline hakim olunamamasından kaynaklanan sorunlara ilişkin şunları söyledi: “Anadili edinci de, ikinci bir dili ya da gelinen ülkenin dilini öğrenebilmek için yeterli düzeyde değil. Ve bu nedenle anadilinin öğretilmesi çok önemli bir konudur ve kanımca böyle önemli bir konuyu sadece ailelere bırakamayız.”

Duisburg Essen Üniversitesi’nin göç ve entegrasyon alanına etkin olarak yöneldiğini ve şu anda üniversitede okuyan öğrencilerin dörtte birinin göç kökenli olduğunu anımsatan Ute Klammer, Türkçe Öğretmenliği (Türkistik) ve İkinci Dil Olarak Almanca bölümleri başta olmak üzere, göç kökenli öğrencilere çok yönlü imkanlar sunulduğunu dile getirdi.

Klammer, sürekli eksiklere odaklanmadıklarını, üniversitede çok başarılı akademisyenlerin yetişmekte olduğunu ve bunun diğer göçmenleri cesaretlendirdiğini söyledi.

Sempozyum açılış konuşmalarında, Türkiye ve Uyum Araştırmaları Vakfı Başkanı Prof. Dr. Hacı Halil Uslucan, başkanlığına yeni atandığı kurumun artık entegrasyon alanında da araştırmalara ağırlık vererek, tüm göçmenlere yönelik çalışmalar yürütüleceğini açıkladı. Uslucan, hem kurum olarak hem de Duisburg-Essen Üniversitesi’nde oluşturulan yeni bölümde, çeşitli göçmen gruplarının farklı başlangıç fırsatlarını, imkanlarını ve motivasyonlarını karşılaştırarak, farklı grupların entegrasyon düzeyleri ve bunun nedenleri hakkında daha sağlıklı görüşler sunmak ve kamuoyu tartışmalarına bu şekilde katkıda bulunmak istediklerini belirtti. Göçmen toplumu bağlamında gündeme gelen ve güncelliğini koruyan “entegrasyonu reddedenler” kavramına da değinen Prof. Dr. Uslucan, “Burada bir motivasyon sorunu olduğu izlenimi yaratılmaktadır. Sanki topluma katılmamak için çaba ve ilgi gösteren gruplar varmış gibi.” diye konuştu. Çoğunluk toplumun ve önde gelen üyelerinin toplumsal süreçleri önemli ölçüde etkileyebildiğini vurgulayan Uslucan, kendilerini sunma tarzları, söylemleri ve toplumsal değişim üzerindeki etkileri açısından onların norm oluşturan ve normları pekiştiren bir işlevleri olduğunu, bu nedenle de sorumlulukları bulunduğunu kaydetti.

Sempozyumun açılış konuşmacıları arasında yer alan Almanya Türk Toplumu (TGD) Başkanı Kenan Kolat, Merkez Bankası Yönetim Üyesi Thilo Sarrazin ile gündeme gelen ve giderek politik bir söyleme dönüşen göçmen karşıtı görüşlere istinaden, artık Almanya’da ırkçılık hususunda yeni bir tartışma başlatılmasının zorunlu olduğunu belirterek sözlerine başladı. İrkçılığın toplumun merkezine yerleştiğini vurgulayan Kenan Kolat, “çizmeli ırkçılıktan kravatlı bir ırkçılığa geçiyoruz ve kimsenin buna

karşı bir reçetesi yok.” dedi. İnsanların ekonomiye sağladıkları yarar açısından değerlendirilmesinin yanlış olduğuna işaret eden Kolat, entegrasyonun iyi bir örneği olarak başarılı göçmenlerin gösterilmesini eleştirdi ve “bir çok başarısız göçmen var, onlar entegre olmuş sayılamaz mı? Sosyal yardım alan, Hartz IV alan entegre olmuş değil mi?” diyerek sözlerine devam etti. Entegrasyon sözcüğü altında ne anlaşıldığının da bilinmediğini belirten Kenan Kolat, katılımın öneminden söz ederek, bu amaçla çoğunluk toplumun açık olması ve bu yönde imkanlar sunması gerektiğini dile getirdi.

T.C. Essen Başkonsolosu Dr. Hakan Akbulut, açılış konuşmasında, sempozyumun eğitim, kültür ve entegrasyon alanında karşılaşılan sorunların çözümünde, karar vericilere, siyasetçilere ve bilim insanlarına yönelik referans bir sempozyum olmasını ümit ettiğini belirtti. Toplantının temel konuları hakkında görüşlerini aktaran Dr. Hakan Akbulut, anadili bağlamında Türkçe öğretmenlerinin sayısının artırılması, derslerin zorunlu hale getirilmesi ve ailelerin anadilinin önemi hakkında bilinçlendirilmesi gerektiğini dile getirdi. Göçmen çocuklarının fırsat eşitliği çerçevesinde eğitimden yararlanmalarının Almanya için de yeni imkanlar yaratacağını açıklayan Dr. Akbulut, göç kökenli çocukların yüksek oranda *hauptschule*lerden mezun olduğuna ya da diploma alamadan okulu terk ettiğine dikkatleri çekti. Kültür konusunu da değinen Akbulut, kültürün, toplumları ve insanları birbirine yaklaştıran önemli bir olgu olduğunu vurguladı. Alman ve Türk toplumlarını yakınlaştırmaya yönelik çabalar gösterildiğini, ancak önyargılar nedeniyle başarıların sınırlı kaldığını ifade etti. Uyumun gerçekleşebilmesi içinse siyasi katılımın temel bir yere sahip olduğunu sözlerine ekleyen Hakan Akbulut, “Göçmen topluluklara siyasi katılım yönünde imkanlar yaratırsanız, o göçmenler, siyasi katılım süreci içerisinde buldukları ülkenin bir parçası olma duygusunu da daha iyi hissedebilirler.” dedi.

Anadili Temelinde Almanca Öğrenim Projesi

(Sempozyum Sunumu)

Zeynel KORKMAZ

Günlük yaşamın içinde şöyle bir çevremize bakındığımızda ilk karşımıza çıkan olgu, “yabancılar”dır. Siyasal olaylara baktığımızda, ilk karşımıza çıkan olgu yine “yabancılar”dır. Ya Sarazin’in “genetik” ayrımcılığı konuşulmaktadır, ya da “şu entegre

olamayan yabancılar”ın “entegrasyonu” tartışılmaktadır.

Bu tartışmalarda HIÇ sözü edilmeyen olgu ise, göçmenlerin, özel olarak da Türkiyeli göçmen toplumunun çok yüksek oranlı PARA BİRİKTİRMECİLİĞİDİR. Alman Merkez Bankası Yönetim Kurulu üyesi sıfatını taşıyan birisinin bundan hiç söz etmemiş olması da PARA ile ZEKA arasında başka bir ilişkinin olabileceğini göstermektedir.

Sarazin’in “genetik” ayrımcılığına ilişkin söylenecek çok söz almakla birlikte, şu an için, kendimizi, “Almanların zeka düzeyini düşüren geri zekalı” olarak kabul ettiğimizi ve bu sunumun Sarazin türü bir “geri zekalı”nın sunumu olduğunu söylemekle yetineceğiz!

Asıl sorun “entegrasyon”dur. En azından Alman kamu yetkilileri açısından, “yabancılar”ın temel sorunu “entegrasyon” sorunudur. Bu sorunu yabancıların temel sorunu olarak kabul eden bir görüş, (Her ne kadar Sarazin, bu ölçümü “zeka” düzeyine yükseltmişse de) ister istemez yabancıların entegrasyon düzeyini ölçmekle işe başlayacaktır. Böyle bir ölçümden hangi ölçütlerin kullanıldığı ya da kullanılacağı şu an bizi fazlaca ilgilendirmemektir. İlgilendiğimiz konu, yabancıların entegre olup olmadıklarıdır.

Varılan sonuç nettir: Bu yabancılar, özel olarak da “TÜRKLER” bir türlü entegre olmuyorlar.

Neden?

Oysa Alman kamu olanakları yabancıların entegrasyonu için seferber edilmiştir. Bir çok dil kursu, uyum kursu, meslek kursu düzenlenmiş, on binlerce yabancı buraya gönderilmiş ve üstelik buraya gittikleri için de ek para ödenmiştir. Sonuç: Her şeye rağmen entegre olamıyorlar!

Bugün için, bu sonuçtan yola çıkarak, bunun nedenlerini açıklamaya çalışan egemen görüş, **yabancıların yeterince Almanca bilmedikleri ve öğrenmeye çalışmadıklarıdır.**

Eğer sorun böyle konulursa, kaçınılmaz olarak **yapılması gereken tek iş**, yabancıların Almanca öğrenmelerini sağlamaktır. Ve şu soru ortaya çıkar: Yabancılar Almanca’yı **nasıl** öğreneceklerdir?

Buraya kadar, Alman toplumsal ve siyasal yapısının kavramlarını kullanarak, “yabancılar”ın entegrasyon sorununun özünün Almanca bilmemeleri olduğunu ifade etmeye çalıştık.

İşte buradan itibaren, tümel (genel) bir “yabancılar” kavramının işlevsiz kalmaya başlamaktadır. “Yabancı” vardır, “yabancı” vardır. Dini, dili, ülkesi, kültürü, yaşam alışkanlıkları, davranış biçimleri vb. değişik pek çok yabancı vardır. Doğal olarak, “yabancılar” kavramı ne kadar tümel (genel) nitelikteyse, sorunun çözümü o kadar özel ve somut niteliktedir.

Sorunun çözümüne doğru ilerledikçe, “yabancılar” gibi genel bir kavramın yanında, “göçmenler” gibi bir başka genel kavramla karşılaşırız. Kimdir bu “göçmenler” diye baktığımızda, bileşim olarak, eski kavramla “konuk işçiler” ile ekonomik sığınmacılardan oluştuğunu görürüz.

“Konuk işçiler”, çok uzun yıllardır buradadırlar. Bunların büyük bir bölümünü oluşturan Türkiyeli kökenli “konuk

işçiler” 50 yıldır Almanya’dadırlar. Ekonomik sığınmacılar ise, asıl olarak 1988-1994 yılları arasında Almanya’ya yoğun biçimde gelmişlerdir. Yani tüm geçmişleri ortalama 15 yıldır.

Bu iki kesimi tek bir kavramla tanımlamak ve sorunlarını bu tek kavramın çerçevesi içinde belirlemek ve hatta çözümlerini de bu tek kavramın çerçevesi içinde saptamaya çalışmak kesinkes yanlıştır. Bu nedenle, öncelikle sorun açısından açık bir tanım getirmek zorunludur.

Biz burada, elli yıldır Almanya’da yaşayan Türkiyeli kökenli “göçmenler” özelinde ücretli işçi olarak Almanya’ya ikili anlaşmalarla getirilmiş “yabancıları” ele alacağız. Ekonomik sığınmacıların zaman içinde Alman ya da Türk vatandaşlığına geçmeleriyle bu ücretli işçi kesimi içinde yer almaları olgusunu, bu sunumumuzda ele almayacağız.

İkinci saptanması gereken konu, “entegrasyon” kavramıdır.

Entegrasyon sözcüğü, kavram olarak, “bütünleşme” anlamına gelir. Ancak günlük Türkçede anlaşıldığı gibi, bir şeyin (örneğin Almanya’da yaşayan “Türkiyeli göçmenlerin”) bir başka şeyle (yani Almanlarla) bütünleşmesi değildir. Eğer bu biçimde algılanırsa, açıktır ki, entegrasyon sözcüğü “uyum” anlamına gelir. Doğal olarak da, entegrasyon sorunu, “göçmenlerin” Almanlara ya da Alman toplumuna “uyumu” sorunu haline dönüşür.

Eski kaba yaklaşımla ifade edersek, “göçmenler”in Alman toplumuna uyumu olarak entegrasyon, (kırsal bölgeden geldikleri için) kırmızı ışıktan geçmemek, yere tükürmemek, çöp atmamak, akşam saat 10’dan sonra gürültü yapmamak vb. biçiminde Alman toplumunun kurallarına ve yasalarına uymak olarak özetlenebilir.

Burada, entegrasyon=uyum olarak tanımlandığında, birileri (göçmenler) bir şeye (Alman toplumunun kurallarına ve yasalarına) uymalarının sağlanması esastır. Yapılması gereken de çok yalındır: **Bu göçmenlere, Alman toplumunun kurallarını ve yasalarını öğretmektir.**

Sorun ve çözüm böyle ortaya konulduğunda, her şey basitleşmekle birlikte, çözüm yönünde daha ilk adım atıldığında karşılaşılan ilk sorun, göçmenlere nasıl ve hangi dilden ulaşılabileceğidir. Yani iletişim sorunu, **dil sorunu** hemen ve yine ortaya çıkar.

İkinci sorun ise, bireylerin toplumsal kurallara nasıl uyumlandırılacağıdır ya da uydurulacağıdır. Açıktır ki, tarihte, bu uyumlandırma ya da uydurmada tek bir yöntem geçerli olmuştur: Cezalandırma yöntemi. Yani kurallara ve yasalara uymayanlar cezalandırılır ve bu ceza diğerleri için “ibret” olur, uymalarını zorunlu hale getirir. Aksi halde onlar da cezalandırılacaktır. Ama demokratik hak ve özgürlükler açısından, “suçlu”nun kendisini savunma hakkı vardır. Bu hak kullanılmadığı koşullarda, ceza sadece despotik nitelikte bir yaptırımdan öteye geçemez. Savunma hakkından söz edildiğinde de, göçmenin bu hakkını hangi dille kullanacağı sorunu, yani dil sorunu ortaya çıkar.

Entegre olmaları istenenlerin neye entegre olacaklarını bilmedikleri, bildiklerinde bile bunun nasıl yapılacağını bilinmemesi, ister istemez karşılıklı iletişim sorununu, dil sorununu ortaya çıkarır.

Entegrasyon, “bütünleşme” olarak sadece birilerinin bir başka şeye “uymaları” demek değildir. Entegrasyon, birden çok şeyin birbirleriyle bütünleşmesi, tümleşmesi, kaynaşmasıdır. Doğal olarak böyle bir bütünleşme, iki yönlüdür. Burada entegre olması istenen ve isteyen biçiminde bir ayırım yapılamaz.

Her iki tarafında istemsel olarak, kendi özgür irade-

siyle, **diğeriyle birleşerek bir bütünlük oluşturması** söz konusudur. Olağanüstü boyutta zor bir sorundur. Dünya tarihi bugüne kadar pek çok bütünleşme (entegrasyon) girişimine sahne olmuştur. Aynı “etnik” kökene sahip oldukları halde entegrasyon konusunda ciddi sorunlar ve çatışmalar yaşamış olan bir Alman toplumu, bunun zorluğunu çok daha iyi bilmek durumundadır.

Şöyle yüz elli yıllık Alman tarihine baktığımızda, sadece Almanların kendi iç entegrasyonunu sağlamak için “gümrük birliği”nden konfederasyona kadar pek çok yol ve yöntemin denendiğini görürüz. Ve işin ilginç yanı, bu yol ve yöntemlerin başarısız kalmış olmasıdır.

Alman toplumu, yaklaşık yüz elli yıllık çabasına rağmen “ulus” (nation) haline gelememiştir. Yüz elli yıla rağmen, oluşturulmuş federal yapı (Bündnis), eğitim alanında bile tekliği, bütünlüğü sağlayamamıştır. Çekler Slovaklarla, Belçika’da Valonlar ile Flamanlar, onlarca yıllık birlikte yaşam deneyimlerine rağmen bir ve tek bütün olamamışlardır. Yugoslavya’dan söz etmek bile gereksizdir.

Bu nedenle, entegrasyon sözcüğünün ve kavramının tam anlamıyla, bir ve bütün olmak hiç de basit ve kolay değildir. Bu zorluktan kaçmak için sorunu başka türlü saptamaya girişmek de, daha baştan başarısızlığı kabul etmek demektir.

Şüphesiz, her açıdan, ilk ve temel sorun, **dil birliğinin** sağlanmasıdır.

Burada, Almanya’da, “hangi dil temelinde birlik?” diye bir sorun yoktur. Her ne kadar federal de olsa, bir Alman toplumu, bir Alman devleti ve onun bir dili vardır. Burada Almanca’nın devletin dili olması, eğitim dilinin Almanca olması, entegrasyon konusu olan kesimler tarafından istemsel olarak kabul edilmiş ve tartışılmaz olduğundan yola çıkıyoruz.

Bu önemlidir.

Bilindiği gibi, bugün, Türkiyeli ANADİLDE EĞİTİM tartışması yapılmaktadır. Bu tartışmada, sık sık ANADİLİ EĞİTİM’inden söz edilmektedir. Anadilde eğitim, her dil topluluğunun kendine ait ve kendi dilini temel alan bir eğitim sistemine sahip olması demektir. Anadili eğitimi ise, herkesin kendi anadilini öğrenmesi, bu hakka sahip olmasıdır.

Aynı devlet sınırları içinde yaşayan, ama farklı dillere sahip olan toplulukların ve bireylerin, kendi anadillerini esas alan bir eğitim sistemine sahip olması, yani okulun dil gruplarına göre bölünmesi, toplumun bölünmesi ile özdeş olduğundan, birlikte yaşama istem ve iradesinin ortadan kalkması ya da bulunmaması demektir.

Anadilde eğitim sorununun çözülebilmemesinin yolu, aynı devlet sınırları içinde yaşayan ve farklı dillere sahip olan toplulukların birlikte yaşama istem ve iradesini ortaya koymasından geçer. Bu istem ve irade ortaya konulmadan yapılacak olan her tartışma boş ve anlamsızdır.

Bizim ele aldığımız ve tartıştığımız sorun, **ne anadilde eğitimdir, ne de anadili eğitimidir.**

Bizim çıkış noktamız, kendi özgür istem ve iradesiyle, farklı anadilde sahip bireylerin ekonomik, toplumsal, siyasal, kültürel ve eğitimsel ortak dil temelinde aynı devlet sınırları içinde birlikte yaşamasıdır. Sorun bu ortak dilin, farklı anadilde sahip bireyler tarafından tam ve doğru olarak nasıl öğrenileceğidir.

Elbette demokratik hak ve özgürlüklerin kullanılması açısından dil birliğinin ya da bir dilin egemenliğinin hiçbir önemi yoktur. Dil burada bir engel oluşturmaz. Karşılıklı ilişkide kullanılacak bir çevirmen, dil engelinin aşılmasını

kolayca sağlar. Bu nedenle, bu alan konumuzun dışındadır.

Dil birliği, belirttiğimiz gibi, tartışmasız biçimde **Almanca**dır.

Öyleyse, Almanca bilmeyenlerin Almanca'yı nasıl öğrenecekleri sorunu, tüm sorunların temelinde yatan sorundur. Bu soruna çözüm olarak sunulan egemen düşünce şöyledir: "Evinizde, kendi aile ilişkilerinizde ve hatta rüyanızda bile Almanca konuşacaksınız. Rüyalarınızı Almanca görmeye başladığınız andan itibaren, artık Almanca öğrenmiş ve hatta Alman toplumuna entegre olmuşsunuz demektir".

Bu düşünce esas alınarak yıllarca göçmenlere Almanca öğretilmeye çalışılmıştır.

Sonuç: Başarısızlıktır.

Göçmenlerin Almanca öğrenme ve entegrasyon sorununu, Türkiye kökenli göçmenler özelinde şöyle değerlendirebiliriz: Elli yıldır Almanya'dadırlar. Ama tüm Almanca kurslara rağmen, "Türkler" (bu sözcük Türkiye'den gelen herkesi kapsayacak anlamda kullanılmaktadır), ne Almanca öğrenebilmişlerdir, ne de Alman toplumuna "uyum" sağlayabilmişlerdir.

İşte egemen düşüncenin ulaştığı sonuç budur.

Oysa elli yılda dört kuşak geçmiştir. Birinci ve ikinci kuşak Türkiyeliler arasında Almanca öğrenim oranı çok düşüktür. Bu iki kuşak içinde Almanca öğrenmiş olanlar da, Türkiyeli göçmen toplumu ile Alman toplumu arasında "aracı" olarak ortaya çıkmışlardır. Kimi zaman "çevirmen" olarak, kimi zaman Türk-Danış olarak, kimi zaman "sosyal-arbeiter" olarak bu "aracı"lar, her iki kesimin karşılıklı sorunlarının çözümünü, daha doğrusu sorunların geçiştirilmesini sağlamışlardır.

Ama bunu yaparken de, her iki tarafın birbirlerine ilişkin düşünce ve kanılarını da bu "aracı"lar oluşturmuştur. (Burada hoca ve imamların düşünce ve kanıların oluşturulmasında önemli bir role sahip olduklarını da belirtelim. Ama bu hoca ve imamlar Almanca bilmedikleri için, dil sorunun kapsamına girmemektedir.)

Üçüncü ve dördüncü kuşak ise, Almanya'da doğmuşlar ve Almanya'da okula başlamışlar, Almanya'da okul dönemini tamamlamışlardır.

Bu durumda, üçüncü ve dördüncü kuşağın "Almanca bilme sorunu" yoktur. Eğitimde başarılı olmuşlardır ya da olamamışlardır, bunda Almanca'yı "yeterince ve doğru biçimde" bilme ya da bilmemelerinin bir rolü, etkisi şüphesiz vardır, ama Almanca "bilme sorunu" değil, "yeterince ve doğru bilme" sorundur bu. Oysa genel kanı, Türkiyelilerin Almanca öğrenmedikleridir.

Bu, birinci ve ikinci kuşak için doğru olmakla birlikte, üçüncü ve dördüncü kuşak için doğru değildir. Üstelik Almanya'da okula giden üçüncü ve dördüncü kuşak, Almanca bilmeyen birinci ve ikinci kuşağın çocuklarıdır.

Üstelik, Almanca bilmeyen bu birinci ve ikinci kuşağa, "Almanca öğrenmenin sırrı", yukarıda ifade ettiğimiz gibi, "çocuklarınızla Türkçe konuşmayın, Almanca konuşun" olarak sunulmuştur. Bilmedikleri bir dili zaten konuşamayacakları çok açık olmasına rağmen, bunda ısrar edilmiştir.

Yine de üçüncü ve dördüncü kuşak Almanca öğrenmiştir. Peki sorun nedir? Hemen tüm Alman yetkilileri ve entegrasyon uzmanları tek bir şey söylemektedir: **Almanca öğrenin! Kim?**

Sayısal olarak sürekli azalan birinci ve ikinci kuşak mı, yoksa Almanya'da okula giden üçüncü ve dördüncü kuşak mı? Eğer sorun, üçüncü ve dördüncü kuşağın eğitim sorunu, eğitimdeki başarı düzeyi sorunu ise, şüphesiz burada Almanca'nın, eğitim dili olarak Almanca'nın Türkiye kökenli göçmen çocukları tarafından yeterince öğrenilememesinden söz edilebilir. (Diğer etmenleri şimdilik dışta bırakıyoruz.)

Yeterince ya da tam, doğru ve yeterli düzeyde Almanca'nın öğrenilmesi "sorun" olarak ortaya konulursa, bunun **çözümü başka yerde aranmalıdır**.

Bizim saptamamıza göre, bu sorunun, yani eğitimde başarı düzeyi sorununun, Almanca'nın belli bir sistematik içinde öğrenilmemiş olmasından kaynaklandığıdır.

Üçüncü ve dördüncü kuşak Almanca'yı *kindergarten*'lerde **kendiliğinden** öğrenmişlerdir. Bizim kendi tanımlamamızla, öğrendikleri Almanca, "sokak Almancası"dır. Bu "sokak dili"yle eğitim sürecine başlayan Türkiyeli çocuklar, dersleri anlamakta zorlanmakta ve giderek sistemin elemeci mantığının etkisiyle derslerden soğumaktadırlar.

Öyleyse yapılması gereken açıktır: *Kindergarten*'lerde **kendiliğinden** Almanca öğrenimi yerine, belli bir eğitim planına dayalı, sistemli ve öğretmenlerin denetiminde Almanca öğreniminin sağlanmasıdır.

İşte *Die Gaste* olarak bizim çözüm önerimiz, bu **programlı, sistemli Almanca öğreniminin sağlanmasıdır**.

Burada çıkış noktamız, yabancı bir dilin öğrenilmesinde anadilinin belirleyici bir yere sahip olduğudur. Bilimsel olarak kesin gerçek, anadilini iyi bilen bir kişinin yabancı dili kolayca ve daha doğru biçimde öğrendiğidir. Türkiye'den üniversite eğitimi için gelen öğrencilerin altı ya da bir yıllık Goethe Enstitüsündeki dil kurslarıyla Alman üniversitelerinde eğitimlerini sürdürebilecek düzeyde Almanca öğrendikleri gerçeği de, bunun kanıtıdır.

Ama burası Almanya'dır ve Türkiye'deki bir çocuk gibi kendi anadili ortamında yaşamamaktadır. Bu nedenle, her şeyden önce kendi anadiliyle ilgili önemli bir sorunu vardır. Kendi anadilini yeterince bilmemektedir ve kendi anadili de "sokak dili"nin ötesine geçmemektedir.

Bilimsel saptamadan yola çıkarsak, yani anadilini iyi bilen bir kişinin yabancı dili kolayca ve daha doğru biçimde öğreneceği saptamasından yola çıkarsak, bu durumda, Türkiyeli göçmen toplumunun çocuklarının Almanca öğrenmelerinde anadili yetersizliğinden kaynaklanan önemli bir engelle karşı karşıya oldukları sonucuna varırız.

Bu olgudan çıktığımız sonuç, anadili temelinde, sistemli ve programlı bir Almanca öğreniminin gerçekleştirilmesi için, aynı zamanda ve birlikte anadilinin de "sokak dili" olmaktan kurtarılması gerektiğidir. Bu nedenle, diyoruz ki, Anadili temelinde, planlı ve sistemli bir Almanca öğrenimi için, bir yandan anadilini geliştiren, diğer yandan bu gelişime paralel olarak Almanca öğrenilmesini sağlayan bir program uygulanmalıdır.

Bu program, sadece çocuğu değil, aynı zamanda aileyi de kapsmalıdır. Aile, bu programın aile ortamında sürdürülmesini sağlayabilmelidir.

Bu iki öncülden yola çıkarak,

1) 3-7 yaş arasında, yani çocuğun okula başlayacağı yaşa kadar sürdürülecek olan, anadili üzerinde yükselen bir Almanca öğrenim programı hazırlanmalıdır.

Çocuk, kendi gelişimi içinde ve gelişimin evrelerine

uygun olarak, nesnelere bilme, öğrenme ve kavrama sürecinde, kendi aile ortamından edindiği ve edineceği anadilindeki sözcüklerin ve kavramların doğru ve gerçek Türkçeyle uyumlandırılması ve bu uyumlandırmaya paralel olarak Almanca sözcükleri ve kavramları öğrenmeye yöneltilmelidir. Burada, sözcüklerin öğrenilmesi ve öğrenilen sözcük sayısının artırılması ne kadar önemliyse, anadilinde doğru cümle kuruluşunun öğrenmesi de o kadar önemlidir. Bu sayede, fiil, yüklem, nesne, özne, sıfat, zamir gibi dilbilimsel terimler ve yapılar öğrenilmiş olacağı gibi, bunların eşdeğeri Almanca'yı da aynı biçimde öğrenilmiş olacaktır. İlkokula başladığında kendi anadilinde doğru bir cümle kurmayı bilmeyen bir çocuğun, kendi anadilinde olmayan "artikel"leri öğrenmesini beklemek saflıktır.

2) Bu program, zamandaş olarak aile tarafından da yürütülebilir biçimde olmalıdır.

3) Bu program, 3-7 yaş grubu için okul-öncesi eğitim programı olarak tasarlanmalıdır.

Bu programın uygulanması için gerekli eleman, yani öğretmenler yeterli düzeyde olmasa bile mevcuttur. Yine de, yeterli düzeye yükseltilebilmesi için, örneğin Türkistik bölümünde açılacak ek programlarla bu program için gerekli eğitimcilerin yetiştirilmesi kolayca sağlanabilir.

Burada belirtmeliyiz ki, bu proje, kullanılan anlamında "ikidilli eğitim programı" değildir ve olmamalıdır. Bilinen ve uygulanan "ikidilli eğitim", çocuğun anadilini bildiği varsayımı üzerine kurulmuştur. Oysa, gerçekte çocuğun anadili bilgisi "sokak dili"nin ötesine geçmemektedir. Bu nedenle, anadilini esas almayan eğitim programları, bir şeyler yapıldığını gösterse de, başarısızlığa mahkumdur.

Bizim önerdiğimiz proje, çocuğun anadilini geliştiren ve bu gelişmeye paralel olarak eğitim dili Almanca'nın öğrenilmesini sağlanmasına yöneliktir. "Sokak dili"yle ifade edersek, amaç, "hoch" Türkçenin üzerine "hoch" Almanca'nın inşa edilmesidir.

4) Bu yalnız bir "dil okulu" olmamalıdır.

Bu programda, çocuğun kendi doğal gelişim süreci esas alınmalıdır.

5) Bu proje kapsamında Almanca öğrenim programı, çocuğun tam gün bu programa katılmasını sağlamalıdır.

Bu açıdan, bir bakıma, *kindergarten* ile "hort"ların bilimi olmalıdır.

Bu proje önerimiz, hiç tartışmasız, Almanya'daki Danimarkalı azınlığın, Danca temelinde Almanca öğrenimine esas alan eğitim sistemiyle büyük bir benzeşliğe sahiptir. Ancak onunla özdeş değildir. Her şeyden önce Danimarkalılar resmen "ulusal azınlık" statüsüne sahiptirler ve bu statü temelinde kendi okullarına sahiptirler.

Bizim önerdiğimiz proje ise, okul sistemini değil, **okul öncesi dönemi** kapsamaktadır. Bu açıdan, ikisi arasındaki benzeşlik sadece yönetsel ve mantıksaldır.

Son olarak Türkiyeli insanların her şeyi ya allaha tan ya da devletten beklemeleridir. Bu nedenle, böyle bir proje, özel girişim konusu olamamaktadır. Dolayısıyla projenin yaşama geçirilmesinde kamu başat ve öncü konumda olmak zorundadır. Çocuğun eğitiminin sorumluluğunun ailede olduğunu söylemek, ne denli güzel söz olursa olsun, Türkiyeli göçmen toplumunun gerçekliğiyle bağdaşmamaktadır.

“Göçmenlerin Anadili, Eğitim, Kültür ve Entegrasyon Sorunları” Sempozyumu 2010

I. Oturum

Eğitim Başarısı Açısından Anadili ve İnterkültürel Eğitimin Önemi

Prof. Dr. Havva Engin, Prof. Dr. Emel Huber, Prof. Dr. Ursula Boos-Nünning, Prof. Dr. Ingrid Gogolin

Sempozyumun “Eğitim Başarısı Açısından Anadili ve İnterkültürel Eğitimin Önemi” konulu birinci oturumu Prof. Dr. Emel Huber’in başkanlığında gerçekleştirildi.

Prof. Dr. Emel Huber, eğitimde başarı bağlamında çokdilliliğin önemine değinerek, çokdilliliğin hangi ön koşullara bağlı olduğunu irdeledi. Dünya genelinde birden çok dil bilmenin yaygınlığına işaret eden Huber, biyolojik olarak insan beyninin birden çok dili edinme yetisiyle programlı olduğunu vurguladı. Emel Huber, eğitim sisteminde ve çokdillilik açısından yaşanan başarısızlıkları ise, belirli sosyal koşulların kötü olmasının yanı sıra göçmenlere karşı alınan tutumlara da bağlayarak, “Bugün, eğitimsiz ve ekonomik sorunları olan çevrelerden gelen göçmen çocuklarının çokdilliliğinin ve buna bağlı olarak okul başarılarının beklenen sonuçları vermemesi, ne dilbilimsel, ne etnik değil, tersine toplumsal bir sorundur. Kuşkusuz göçmen ailelerinin durumunu zorlaştıran bir etmen daha bulunmaktadır: İtibarı düşürülmüş bir azınlığa ait olmak” dedi. Kamuoyunda yürütülen entegrasyon tartışmalarına sık sık değinen Prof. Huber, bu gelişmelerden üçüncü kuşak gençlerin aşırı zarar gördüğünü, yeni düşman rolünün onlara verilmiş olması nedeniyle de katlanılmaz bir durumla karşı karşıya kaldıklarını belirterek, “İmkânları olanlar Almanya’yı terk ediyor. Duruma boyun eğenler acizliğe düşüyorlar: öğrenmiyorlar, okuldan mezun olamıyorlar. İnatçı bir tutuma eğilimli olanlar, avuçlarını sıvazlayarak onları bekleyen dincilere koşuyorlar.” diye sözlerine devam etti.

Hamburg Üniversitesi’nden Prof. Dr. Ingrid Gogolin, konuşmasında dil edinimi süreçlerini ve göçmen çocuklarının eğitimi ile olan bağlantılarını açıkladı. Prof. Gogolin, PISA Araştırması’nın okuldaki başarıları açısından göç kökenli ve göç kökenli olmayan öğrenciler arasındaki farkı gösterdiğine dikkatleri çekerek, bu bağlamda çokdilliliğin nasıl bir etkide bulunduğunu irdeledi. Birden çok dilin konuşulduğu ortamda büyüyen bir çocuk açısından tanım olarak anadilinin, çevrede kendisini etkileyen iki ya da daha çok dilden oluşan bir anadili olduğunu ve bu anadilinin çokdillilik olarak adlandırıldığını belirtti. Gogolin, çokdilliliğin toplumda kimliğe zarar veren, okul başarısını olumsuz etkileyen bir olgu olarak algılandığını ve bunun politik bir propaganda olduğunu savundu. Eğitim dilinin edinilmesinin sadece erken yaşta verilecek destek ile başarılamayacağını, 4 ila 6 yıl kadar sürebileceğini ve bu açıdan 6 ay gibi kısa vadeli girişimlerin yanlış olduğunu sözlerine ekledi.

Heidelberg İnterkültürel Pedagoji Yüksek Okulu Başkanı Prof. Dr. Havva Engin, göçmen çocuklarının pratik durumlarda hangi dilleri daha sık konuştuklarını açıklarken ve çeşitli dil araştırmalarını tanıtarak sunumuna başladı. Aile ortamında daha çok anadilinin, okulda ise Almanca’nın kullanıldığını belirten Havva Engin, “okulda arkadaşlarıyla %89’u Almanca konuşuyor, yani çocuklar başka dillerde konuşuyorlar diye Almanca’yı öğrenmiyorlar söylemi esasında doğru değil.” dedi. Son dönem verilerine dikkat çeken Engin, bunlara göre “erken yaşta çocuklar ikidilli olmaya başlıyorlar... o zaman Almanca öğrenmeleri tek dilli Alman çocuklardaki gibi geliyor. Eğer çocuklarımız, göçmen kökenli çocuklar erken yaşta, kreşte uygun bir Alman çevresine giriyorlarsa, Almanca’yı öğrenmeleri gerçekten an meselesi...” diyerek sunumunu sürdürdü.

Duisburg-Essen Üniversitesi’nde göç ve eğitim araştırmacısı olarak uzun bir dönem görev yapan Prof. Dr. Ursula Boos-Nünning, sunumunda ağırlıklı olarak eğitim politikalarını konu edindi. Eğitim sisteminde göçmenlere yaklaşıma ilişkin Boos-Nünning, okulun ve pedagojik personelin, çocuğun belli becerileri erken yaşta edinmiş olduğunu varsaydığını, temel görüşlerinin ise ailenin görevinin eksiklikleri gidermek olduğunu dile getiren Boos-Nünning, sorumluluğun ailelere yıkılmasının geçmişte de görülen bir uygulama olmadığını söyledi. Alman toplumunda göçmenlerin artık eleştiride bulunmadıklarını, susturulduklarını ve göçmen organizasyonlarının bu yönde görev üstlenmeleri gerektiğine işaret eden Prof. Boos-Nünning, “Göçmenler eğitim çıkarlarını dile getirmek ve de kabul ettirmek için çaba sarfetmelidir. Alman okulları hakkındaki bu görüşlerden ne öğreniyoruz! Bazı okullar iyi olsa bile, bir değişimin gerçekleşeceğine inanmıyorum. Siz kendiniz bunu yapmalısınız.” diyerek konuşmasını tamamladı.

II. Oturum

İkidilliliğin Geliştirilmesinde Uygulanan Uluslararası Programlar ve “Anadiline Dayalı Öğrenim Projesi”

Mete Atay, Prof. Dr. Hans-Jochim Roth, Zeynel Korkmaz

Sempozyumun ikinci oturumunda sunumlarda bulunan Prof. Dr. Hans Joachim Roth, Mete Atay ve Zeynel Korkmaz, ikidilliliğin geliştirilmesinde uygulanan uluslararası programları ve Almanya’da uygulanma boyutlarını irdeledi.

Anadili temelinde Almanca’nın öğrenimini konu alan bir projenin de kamuoyuna tanıtıldığı oturumda, Köln Üniversitesi İnterkültürel Pedagoji Bölümü Başkanı Prof. Dr. Hans Joachim Roth, dünya genelinde farklı ikidillilik programları bulunduğunu belirterek, bunlardan biri “*Submersion*”, yani çocuklar normal derslere katılarak, salt buldukları ülkenin dilinde ders görmektedirler. Bir diğer model, *koruyucu immersion*: gelinen ülkenin dilinde bir ders... ek olarak dil desteği sunulmakta ve bunu ‘İkinci Dil Olarak Almanca’ adı altında tanıyoruz. Ayrıca köken dilini bir potansiyel olarak korumaya çalışan modeller var. Almanya’da anadili ya da köken dili ders olarak tanınıyor.” dedi. Bir diğer modelin, birinci sınıfta başlayan ve 4 yıl süren ikidilli ders modeli olduğunu belirten Roth, bu alandaki gelişmeleri ayrıntılı olarak ele aldı. İkidilli büyüyen çocuklar açısından bu modelin olumlu olduğunu, ama Almanca bilmeden okula başlayan öğrenciler açısından beklenen sonuçları vermediğini açıklayarak, bu modellerin güçlendirilmesi gerektiğini dile getirdi. IGLU ve PISA araştırmalarında olduğu gibi ikidilli derslerde okuma testleri uyguladıklarını ve öğrencilerin dört yıl içerisinde hem Almanca hem de anadilinde metin okuma ve anlama bakımından iyi sonuçlar elde ettiklerini belirten Prof. Roth, ayrıca bu ikidilli modelin, öğrencilerin, ailelerinin sosyo-ekonomik durumundan kaynaklanan farklılıklarını da aşabildiğini vurguladı.

Uzun süre Almanya Türk Öğretmen Dernekleri Federasyonu Başkanlığı yapan Mete Atay, oturumun konusunun, anadiline yönelik alışılmış tartışmaların bir adım ötesine geçtiğini ve uzmanlık alanına doğru kaydığını belirterek sözlerine başladı. Bazı Batı Avrupa ülkelerinin, AB ve Birleşmiş Milletler’in isteği üzerine, göçmen çocuklarının dil sorunlarıyla erken bir dönemde ilgilenmeye başladıkları için başarılı olduklarını belirten Mete Atay, 2000 yılından bu yana ise ekonomik kriz nedeniyle bu ülkelerde de sorunlar baş gösterdiğini söyledi. Anadili bağlamında, Almanya’nın federal yapısından doğan ve yer yer kentler düzeyinde de farklılıklar gösteren proje ve modeller olduğunu, ortak bir program yapılmadığını vurguladı. 1990’a kadar anadili derslerinin işlevsel açıdan ikidilliliği geliştirmek için sunulduğunu düşündüklerini dile getiren Atay, bunun yanlış anlaşıldığını ve ancak 90’ların ortasına doğru, geçek anlamda ikidilli modellerin uygulandığını anımsatarak, böyle bir model, “Hessen eyaletinde Qoala projesiyle başladı. Bu Qoala Projesi iki dilde okuma yazma programıydı.” dedi. Göçmen çocuklarının ikidilliliğinin onların önemli bir avantajı olduğunu ve bu avantajı kullanma fırsatı verildiği takdirde daha başarılı olabileceklerini kaydeden Mete Atay, varolan engeller için de, “Dil politikalarının siyasete alet edilmesi: Özellikle seçim dönemlerinde iç politika malzemesi olarak kullanılmış olması bu tür programların uygulanmasında büyük engeller teşkil ediyor. İkincisi, ekonominin acımasız kurallarının eğitim politikalarına eğitim kuralları olarak konulması, yani her türlü kısıntının her türlü ekonomik tasarrufun eğitim alanlarında daha kolay çizilen hesaplamalardan ya da yerlerden yapılmış olması. Üçüncü tehlike, dil yasakları. Dördüncüsü, belki de en önemlisi, Türk velilerin bu konuda yeteri kadar destek olmaları.” diye konuştu.

Dil ve Eğitimi Desteklemek için İnisiyatif e.V. ve Die Gaste adına “Anadili temelinde Almanca öğrenim projesi” çerçevesinde sunum yapan Zeynel Korkmaz, süregiden göç ve entegrasyon tartışmaları bağlamında projenin ana çizgilerini ortaya koydu.

“Anadili temelinde Almanca öğrenim projesi” hakkında verdiği bilgilerde Korkmaz, anadili temelinde, planlı ve sistemli bir Almanca öğrenimi için, anadilini geliştiren ve bu gelişime paralel olarak Almanca öğrenilmesini sağlayan bir programın hayata geçirilmesi gerektiğini vurguladı. Programın sadece çocuğu değil, aynı zamanda aileyi de kapsamı ve aile ortamında sürdürülmesinin sağlanabilmesi gerektiğini belirtti. (Zeynel Korkmaz’ın sunumunun tam metni için bkz. s. 8-9.)

“Göçmenlerin Anadili, Eğitim, Kültür ve Entegrasyon Sorunları” Sempozyumu 2010

III. Oturum

Türkiye'nin AB Üyeliği Sürecinde Göçmenlerin Orta ve Yüksek Öğreniminin Ekonomik-Katkısı ve Entegrasyon Sürecindeki Rolü

Suat Bakır, Prof. Dr. Hacı Halil Uslucan, Prof. Dr. Hakkı Keskin

Eski milletvekili ve Sol Parti üyesi olan Prof. Dr. Hakkı Keskin, konuşmasında PISA ve Birleşmiş Milletler araştırmalarına atıfta bulunarak, Almanyanın eğitim konusunda çok açıklarının ve eksiklerinin olduğunu belirtti; alt gelir guruplarına ve özellikle göçmen kökenli aile çocuklarına gerekli desteğin verilmemesini eleştirdi. Bu desteğin okullarda tüm gün uygulamasına geçilmesiyle ve eğitim sisteminin topyekün değişmesiyle mümkün olacağını altını çizen Hakkı Keskin, eğitime anaokulundan başlanması, eğitim dilinin Almanca olması suretiyle, göçmenlerin geldikleri ülkelerin anadilinin de bu yapıya katılması ve çokdilliliğin, çokkültürlülüğün de göz ardı edilmemesi gerektiğini sözlerine ekledi. Bir özeleştiriyeye de gereksinim olduğunu belirten Hakkı Keskin, sözlerine şöyle devam etti: “Çocuklarımıza Türkiye’de bir arsa, bir kat, bir daire olarak çocuklarımızın geleceğini güvence altına almaya çalıştık. Bu yanlış! Artık çocuklarımızın eğitimi birincil olmalı, ana görevimiz olmalı. Buna gereken önemi vermeliyiz. Bizim Türkçede güzel bir atasözümüz var ‘meslek altın bileziktir’ diye. Hakikaten en iyi yatırım çocuklarımızın eğitimine yapacağımız yatırımdır.” Entegrasyon tartışmalarına da değinen Hakkı Keskin, ortalıkta birçok tanımların uçuştüğünü, herkesin kendine göre bir tanımı olduğunu ve hala ortak bir tanımın bulunmadığının altını çizdi.

İkinci olarak söz alan Türkiye ve Uyum Araştırmaları Merkezi Vakfı Başkanı Prof. Dr. Hacı Halil Uslucan, göçmenlerin kullanılmayan potansiyellerinin ekonomik yönden neler olduğunu irdeledi. Eğitimi bitiren göçmen öğrencilerin burada iş bulamadığından ya da kabul görmemeleri nedeniyle çoğunun ülkeyi terk ettiklerini belirtti. Göçmen öğrencilerin eğitimlerini tamamlamalarının hemen ardından ve en üretken konumda buldukları bir dönemde ülkeyi terk etmeleri nedeniyle eğitimleri için yapılan yatırımların (altyapı, okullar, öğretmen maaşları vb.), ürünlerinin alınamamasından bir ekonomik kaybın yaşandığına dikkatleri çekti. Alman eğitim sisteminin yapıcı ve eğiticilikten çok elemeci olduğunu ve “yaramaz” çocukları eğitime adapte etme girişimleri yerine, çocuklardan kurtulmak yönünde eğilim gösterildiğini belirten Prof. Uslucan, onların en kısa sürede elenerek alt sınıflara ya da değişik okullara gönderildiklerini söyledi. Sistemin bu elemeci niteliğinin daha çok alt katmanları kapsadığını ve göçmenlerin de yoğun biçimde bundan etkilendiklerini vurgulayan Prof. Dr. Uslucan, OECD tarafından da bu gerçeğin ortaya konulduğunu açıkladı. Evebeynleri doktor, mühendis, avukat, hakim vb. olan çocukların şanslarının ve imkanlarının, eğitim sürecinde, evebeynleri kasada çalışan ya da işçi olan çocuklara kıyasla kat kat daha yüksek olduğunu belirterek, “Performansı eşit olan iki öğrencinin de realschule ve gymnasium için öneri alabileceken, ailenin sosyal konumuna göre bu önerilerin verildiği gözlenmektedir.” dedi.

Konuşmasında ikidilliliğin ekonomiye olan katkısına değinen TD-IHK Genel Sekreteri Suat Bakır, Almanya ile Türkiye arasındaki gelişen yatırımlar için hem Türkçeye hem de Almancaya çok iyi hakim olan kalifiyeli elemana ihtiyaç olduğunu belirtti. Artık iki dil bilmenin de yeterli olmadığını, meslekleri mühendislik, avukatlık, doktorluk vb. olanlar açısından gereken kavramların ve terminolojinin de bu çokdilliliğe eklenmesi gerektiğinin altını çizdi. TD-IHK olarak kendilerinin de bu gibi konularda çok yönlü katkılarda bulduklarını açıklayan Suat Bakır, bu bağlamda, Köln ve İstanbul Üniversiteleri arasında ve hukuk fakülteleri düzeyinde gerçekleştirilen Türk-Alman Ekonomi Hukuku projesine de atıfta bulundu. Bu gibi üniversiteler arası çalışmalara ve kaynaşmalara daha fazla özen gösterilmesi gerektiğine de işaret etti.

Almanya'nın yüzbinlerce kalifiyeli işçiye ihtiyacı olduğunu, bu ihtiyacın giderilmediği koşullarda, ekonomik kaybın onlarca milyar Euro olabileceğinin bilincinde olunması gerektiğini belirtti. Bu ek işgücü ihtiyacının yabancı ülkelere çok kapının önünde bulunan binlerce işsiz kalifiyeli göçmenden temin edilebileceğini sözlerine ekledi. Bugün bu diplomalı akademisyenlerin çoğunun iş bulmadığını ve bu yüzden taksit şoförü ya da temizlikçi olarak geçimlerini sağladıklarını, böyle bir durumun ise kabul edilemez olduğunu söyledi.

IV. Oturum

Neo-Liberal Eğitim Politikalarının Toplumsal Etkisi ve Göçmen Toplumuna Yansımaları

Prof. Dr. Armin Bernhard

Sempozyumun “Neo-Liberal Eğitim Politikalarının Toplumsal Etkisi ve Göçmen Toplumuna Yansımaları” konulu oturuma Ergin Yıldızoğlu, Prof. Dr. Gazi Çağlar ve Dr. Ralf Ptak çeşitli nedenlerle katılmadı.

Duisburg-Essen Üniversitesi Eğitim Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Armin Bernhard, konuya ilişkin konuşmasında, ekonomi tarihçisi Karl Polany'ye atıfta bulunarak, kapitalist toplumda, ekonominin toplumun yaşam biçimine tabi olmadığını, tersi durumun geçerli olduğunu ve toplumun, ekonominin bir işlevi haline geldiğini belirtti. Ekonominin pazar koşullarında bu toplumsal konumlanışının, aynı zamanda toplumsal yaşamı belirlediğini ve insani varlıkları metalaştırdığını, eğitimin de bu süreçte belirleyici bir rol üstlendiğini vurguladı. Bunun yeni olmadığına dikkatleri çeken Prof. Bernhard, günümüzde pazar ve eğitim arasındaki doğrudan bağlantının, küresel bir amaç teşkil eden pazarlanabilir bir meta olarak eğitimin işletmeciliğe boyun eğdirilmesinin ise yeni bir olgu olduğunu ifade etti. Bu alandaki önde gelen ve süreci hızlandırmaya çalışan aktörlerin WTO, OECD, Bertelsmann Şirketi, McKinsey Company gibi oluşumlar olduğunu ve bürokrasinin ya da okullara aşırı müdahalenin azaltılması söylemleriyle yürütüldüğünü dile getirdi. Okullara daha fazla otonomi verilmesi formülünün de bu amaca hizmet ederek, okulların kar odaklı çevrelere teslim edilmesinin önünün açıldığını sözlerine ekledi.

Prof. Dr. Armin Bernhard, insan varlığının metalaştırılmasında, artık salt işgücünün değil, bu işgücünün bütünsel olarak tüm toplumsal yönlerinin eğitimde vasıflandırma yoluyla yeniden üretimi sürecinde kar edildiğini belirtti. Bu neo liberal girişimin yeni insan modelinin *homo materia* (hammadde olarak insan) olduğuna değinen Prof. Dr. Bernhard, bu modelde, insanın zihinsel kapasitelerinin ekonomik süreçlerde en uygun biçimde kullanılabilme üzere şekillendirilebileceğinden hareket edildiğini vurguladı. İdeolojik açıdan otonomi olarak yüceltilen, kendi kendini boyunduruk altına sokmak eyleminde bulunan, bir nevi bukalemun kimlikli elastik bir kişiliğin pazarın gereksinimlerine göre biçimlenmesinin bu modelin parçası olduğunu belirtti. Zihinsel sermaye, insan sermayesi ya da yeni doğan çocukların Almanya'nın tek kaynağı olduğu söylemlerinde bu girişimin ifade edildiğini sözlerine ekledi.

Eğitimde üretimin neo-liberal stratejilerini biyolojik korsanlık olarak tanımlayan Prof. Dr. Bernhard, “insanın zihinsel ve psikolojik kaynaklarının işlenmesi ve kullanılması için rekabet, başka bir ifadeyle, ekonomik sermayeye dönüştürmek üzere insanın gelişim dinamiklerine, zihinsel gücüne toplumsal bir müdahale söz konusudur. Biyolojik korsanlık, insanların çok yönlü gelişim imkanlarının ellerinden alınmasıdır, bir kültürel müslüzleştirme sürecidir” dedi.

Neo-liberal eğitim politikasının olumsuz sonuçlarına değinen Armin Bernhard, bu politikaların, mağdur kesimlerin kaliteli eğitimden ve yüksek öğrenimden daha fazla dışlanmasına yol açacağına, çocukluk döneminde, boş zamanlardaki faaliyetlerin, insan sermayesinin üretiminde verimsizliğe neden olacağından kuralların sıkılaştırılacağına, psikolojik baskıların artacağına ve uluslararası rekabet ve Almaya'nın yatırım alanı olarak korunması amacıyla eğitim süreçlerinin hızlandırılacağına işaret etti. Pedagojinin ve toplumsallaşma süreçlerinin etkisizleşmesine yol açan bu durum nedeniyle, sosyal becerilerin ve dayanışmanın azalacağını da belirten Prof. Dr. Bernhard, çocuklar arasındaki rekabetin, çekişmelerin ve artan oranda dışlamaların baş göstereceğini ve gözlemlendiği üzere bu gelişmeler karşısında güçlendirici ilaçların da devreye sokulabileceğini aktardı.

Neo-liberal eğitim politikalarının sonuçlarının topluma maliyetinin yüksek olacağını belirten Prof. Dr. Bernhard, genel eğitimin zorlaşması nedeniyle dışlananlar için, ödevlerinde yardım almaları gerekenler, şiddet ve vandalizm olayları, okuldan mezun olmayanlara mesleki vasıflandırma imkanlarının sunulması gibi durumlarda harcamaların artacağını da ifade etti ve asıl zararın ise yaşam fırsatlarının sistematik olarak reddedilmesinde, katılım ve özürleşme imkanlarının engellenmesinde, bireysel ve zihinsel açıdan reşit olma imkanlarının tanınmamasında yattığını dile getirerek konuşmasını tamamladı.

“Göçmenlerin Anadili, Eğitim, Kültür ve Entegrasyon Sorunları” Sempozyumu 2010

V. Oturum

Alman ve Türk Hukuku Açısından Yurttaş ve Göçmen Hakları

Av. Fatma Bostan, Prof. Dr. Ergun Özsunay, Av. Asuman Öktem

Sempozyumun ikinci günkü ilk oturumunda (5. Oturum) “Alman ve Türk Hukuku Açısından Yurttaş ve Göçmen Hakları” konusu irdelendi.

İstanbul Üniversitesi’nden Özel ve Mukayeseli Hukuk Dalı öğretim üyesi olan Prof. Dr. Ergun Özsunay, Türk özel hukukunun, 1926 yılında İsviçre’den toptan alındığını, üzerinde bazı değişiklikler ve eklemeler yapılarak oluşturulan Türk Medeni Hukuku’nun ve borçlar kanununun temel yasalarına dayandığını açıklayan Prof. Dr. Ergun Özsunay, “Bu bir hukuk devrimidir gerçekten. Yabancı hukukun alınıp bambaşka bir iklimde yetiştirilmesi birçok mukayeseli hukukçunun vurguladığı gibi, bir hukuk reformu değil bir hukuk devrimidir!” dedi.

Özel hukukun gereklerinden medeni kanun, borçlar kanunu ve ticaret kanunu çerçevesinde; tüketici hukuku, rekabet hukuku, patent hukuku, marka hukuku, sanayi tasarımlar hukuku vb. konularına değinen Prof. Dr. Ergun Özsunay, konuşmasının son bölümünde yurtdışında yaşayan göçmeler açısından Türk hukukunun büyük önem taşıdığını altını çizdi ve “Türkiye’den ayrılıp yabancı bir ülkeye gitmekle, Türk hukukunun veya kendi ulusal hukukunuzun etkisinden kurtulmuş olamazsınız. O sizi gölge gibi nereye giderseniz takip eder. Bizim milletlerarası özel hukuk ve usul hukuk hakkında bir kanunumuz var. Bu kanun en modern düzenlemelerden biridir. Nitekim bu kanunun öngördüğü çözümlerle Almanya’da, Fransa’da, İsviçre’deki milletlerarası özel hukuk kanunları arasında hiçbir fark yoktur. Yani bunlar evrensel, tekbiçim kurallardır” dedi. Bu bağlamda yurtdışında yaşayan göçmenlerin evlenme-boşanma, miras, evlat edinme, özellikle de menkul ve gayrimenkul hukuku vb. konularında Türk hukukuna tabii olduklarından ve bu anlamda “Onun için yurtdışında yaşayan Türklerin hangi ülkede olursa olsun kendi ulusal hukukları hakkında minimum bilgi edinmeleri önem taşımaktadır.” diyerek sözlerini tamamladı.

İstanbul Barosu avukatlarından Asuman Öktem yaptığı konuşmada, Alman ve Türk hukuku açısından yurttaş ve göçmen hakları konusunu irdeledi. Hukuk, yurttaş ve göçmen sözcüklerinin gerçekte basit birer sözcük değil, birer kavram olduğuna dikkat çekerek, “İnsanlık tarihinin başlangıcından itibaren insanlar, ilkin topluluklar, kabileler halinde yaşamaya başlamışlar, sonra sayılarının ve ihtiyaçlarının artması, işbölümünün ortaya çıkıp gelişmesi, ilkel aletlerle sürdürülen üretimin yetersizliği gibi nedenlerle kabileler arası savaşlara girişmişler ve zamanla topluluk içinde ortaya çıkan hiyerarşiye uygun olarak devlet biçiminde bir organizasyona, örgütlenmeye geçmişlerdir. Topluluk halinde yaşarken, uymaları gereken, örf ve adetler, geleneklerdir. Toplum biçimine geçince, artık ortada bir de kendilerinin üstünde olan devlet ve onun kuralları vardır. İnsanların birbirleriyle olan ilişkilerini düzenleyen kurallara hukuk dilinde özel hukuk, medeni hukuk ya da yurttaşlık hukuku denir. İnsanların devletle olan ilişkilerini düzenleyen kurallara ise, hukuk dilinde kamu hukuku denir.” diye konuştu.

Frankfurt Barosu avukatlarından Fatma Bostan konuşmasını Türkiye’li göçmenlerin, sonraki yıllarda gelen ailelerinin ve göçmen çocuklarının Alman kamu hukuku çerçevesinde göçmen ve yurttaş hakları üzerinde yaptı. 1961 yılında imzalan Türkiye-Almanya işgücü göçü anlaşmasıyla Almanya’ya göç eden Türkiyeli göçmenler için yapılan yasal düzenlemelere dikkat çekti. “En önemlisi 1963 yılında Avrupa Birliği ve Türkiye sözleşmesinden kaynaklanan haklar. Çünkü bu sözleşme sayesinde bugün Avrupa Adalet Divanı’nda, hem Almanya’da hem Avrupa’nın diğer ülkesinde oturan göçmenler için çok olumlu kararlar alınmakta. İkinci yapılan, Türkiye ile Almanya arasında yapılan Sosyal Güvenlik Anlaşması 1964. Üçüncüsü de, daha çok burada kullanılan terim Yabancılar Hukukudur” diye konuştu. Göçmenlerin Alman vatandaşlığına geçme eğilimleri, sosyal haklar, medeni hukuk, ceza hukuku vb. gibi konularda yaşadıklarından örnekler vererek devam eden Av. Fatma Bostan, birçok yasanın ve hakkın göçmenlere uygulanış biçiminin büyük farklılıklar taşıdığını, göçmenlerin başarılarının önüne çıkarılan engelleri ve göçmenlerin uzun yıllardır Almanya’da yaşamalarına rağmen seçme ve seçilme hakkının olmayışına aynı zamanda kamu alanında çalışma fırsatının verilmediğine vurgu yaptı.

VI. Oturum

Almanya’da Deutsch-Türkische Edebiyat ve Türkçe Medya

Osman Çutsay, Can Akbel, Ahmet Külahçı

Doğan Hızlan’ın sempozyuma katılmayışına ilişkin yazısının okunmasıyla başlayan VI. Oturum’da Köln Radyosu’nun kurucusu Can Akbel, radyonun kuruluşundan önceki günlerde en çok gereksinim duyulunun Türkiye’den haber alabilmek olduğunu belirterek, “Bir de iki günlük Cumhuriyet gazetesi satılırdı. Ve bu arada Ankara Radyosunun ‘Yurdun Sesi’ adlı bir program vardı. Oradan da Türkiye’den haberler almak, daha doğrusu vatan sesler duyabilmek ve Türkiye ile iletişimi kaybetmemek için onlardan yararlanmaya çalışırdık.” diye konuşmasına başladı. “Sonra zamanla yurtdışındaki bir avuç Türk talebesi, yavaş yavaş savaştan sonra Türkiye’den gelen, o zamanki adıyla ‘misafir işçiler’ program yaptı. Beş yüz bin civarına varıldığında, ben Almanya’nın Sesi Radyosu’nda, yani Almanya’nın harpten sonraki özellikle tekrar birleşme arzusunu dış dünyaya bildirmek amacıyla –bire bir propaganda diyelim buna– yayın yapan *Deutsche Welle*’de çalışıyordum. Türk işçilerinin çoğalmasıyla, benim televizyon stajı yaptığım Batı Almanya Radyo ve Televizyonu’nda yaygın adıyla “Köln Radyosu” diye bir radyo programı istendi. Ve ben ve eşim bunun için görevlendirildik. Amaç, Türkiye’de ne oldu ne bitti bunu Almanya’daki Türk işçilere, ‘misafir işçilere’ duyurmaktı.” Yüksek lisans eğitimi sırasında edindiği “İletişim Fonksiyonları Teorileri”ni Köln Radyosu’nun yayın biçiminde uygulayarak, Türkiyeli göçmen işçilerin hem Türkiye’den hem Almanya’dan haber alabilmeleri, program çeşitliliği ve gelişiminin sağlanabildiğini vurgulayan Can Akbel, “Köln Radyosu’nun başlangıcı zor oldu ve sürekli gelişti, günümüze kadar geldi” dedi. Köln Radyosu’nun unutulmazları arasında yer alan “Hasanabi ve Recep Usta”dan “Doktor Toksöz’e”, “Türkiye Takvimi”nden “Türk Sinema Filmleri”ne, Örsan Öymen’den Yüksel Pazarkaya’ya, Berlin Duvarının örülmesinden J. Kennedy’nin Almanya ziyareti ve “Güne Bakış” programından günümüze gelen süreçte yaşadığı tecrübeleri ve edindiği bilgileri dinleyicilerle paylaştı.

Cumhuriyet Gazetesi Avrupa Temsilcisi Osman Çutsay konuşmasına Almanya ve Türkiye’deki yaşanan sosyal, siyasal ve toplumsal gelişmelerle ilgili değerlendirmeler yaparak başladı. Türkiyeli göçmen işçilerin ve aydınların sorunlarına dikkat çekerek “Şimdi birden bire, beş bin insandınız, öğrencileriniz, en iyileriniz geliyordu. Çeşitli üniversitelerden çıkmış adamlar geliyordu. Bir baktık burada üç milyon adam var. Bunlar da işçi. Bunlar Türkçe falan diyorlar. Ne oluyoruz! Ne olur? Ne olacak? Bu insanlar kendi dillerini konuşmazlarsa ne olacak! Arkadaşlar bu bir aydın meselesi. Buradaki aydınların çok fazla şikayetçi olma şansı yok. Önemli boşluklar bıraktılar. AKP hükümeti ile onun siyasal temsilcileri ile buradaki Sosyal Demokratlar, Yeşiller, hatta Sol Parti’nin bazı kesimleri arasında fark mı var?” dedi. Almanya’daki Türkçe medyanın sorunlarına ve aydın insanların gelişmeler karşısındaki tutumunun müdahale etmek doğrultusunda olması gerektiğini ifade eden Osman Çutsay konuşmasını, “Bizim eksikliklerimiz var. Biz Türkçenin bir aydın müdahalesi olduğunu Almanlara anlatmak zorundayız. Mesele şu; bunlar Türklere nefret etmiyorlar, Türkçeden de nefret etmiyorlar. Bunlar yoksullardan nefret ediyorlar. Kendi yoksullarını dizginleyebilmek için de bizim gibi bir başka dildeki yoksulları günah keçisi olarak gösteriyorlar. Biz bunun altından ancak bir aydın direnişiyle kalkabiliriz. Medyanın şu andaki yaşadığı sorun bu. Bu da nasıl olur? Yeni ürünler çıkarmak, yeni tartışma odakları açmak ve biz bu oyunun oyuncusu değiliz demekle olur. Ama bu paralel toplum anlamına gelmiyor” şeklinde tamamladı.

Doğan Haber Ajansı ve Hürriyet gazetesi Berlin temsilcisi Ahmet Külahçı Almanya’daki medyanın özellikle de elektronik medyanın son yıllarda yaşadığı sıkıntıları dile getirdi. Bu konudaki görüşlerini, “Can Beyin ve eşinin kurduğu WDR Köln Radyosu, ‘Köln Radyosu’ bugün artık yavaş yavaş can çekişmeye başladı. Yayın süreleri kısılıyor. Alman ikinci televizyonu ZDF Türkçe yayınlarını kaldırdı. West Deutsche Rundfunk ‘Sizin Vatanınız Bizim Vatanımız’ yayınlarını kaldırmıştı zaten. Berlin Brandenburg Radyosu dediğimiz eski SFR, multikulti olarak nitelenen yayınlarının bir bölümünü kaldırıyor ve bunların arasında Türkçe var. O günün Almanya’sından bugünün Almanya’sına geldik.” şeklinde özetledi.

“Göçmenlerin Anadili, Eğitim, Kültür ve Entegrasyon Sorunları” Sempozyumu 2010

VII. Oturum

Türkiyeli Göçmenlerin Sinema ve Tiyatroya Yaklaşımları

Nihat Bozkurt, Berin Uyar

Sempozyumun VII. oturumuna işçi tiyatrosu yönetmen ve oyuncularından Nihat Bozkurt ile Duisburg-Essen Üniversitesi Türkçe Öğretmenliği Bölümü öğretim üyesi Berin Uyar katıldı. Oturumun başında sempozyum organizasyonu adına söz alan Zeynel Korkmaz, katılacağı ilan edilen Türkiye’den katılımcıların (Tarkan Akan, Rutkay Aziz ve Aslı Selçuk) bulunamayışlarına ilişkin bilgi verdi.

İşçi Tiyatrosu Yönetmeni Nihat Bozkurt konuşmasına, “Tiyatroyu toplumsal kavgada en az ateşli silahlar kadar önemli bir araç olduğu için yapıyorum” sözleriyle başladı ve ardından seyircilere bir mahkeme salonunda geçen “tarafsızlık” konulu bir doğaçlama gösterimi sundu.

Türkiyeli göçmen işçilerin sinemaya yaklaşımları konusunda sempozyum öncesi yaptığı araştırmalar doğrultusunda ortaya çıkan sonuçları ve nedenlerini değerlendirdi ve konuşmasına şöyle devam etti: “Birincisi, çok mantıklı bir cevap veriyorlar, bizim böyle bir geleneğimiz yok. Yani sinemada film seyretmek gibi bir geleneğimiz yok. Bu haklı ve doğru bir şey, çünkü bir sürü insan bilmiyor, sinema filmi sinemada seyredilir. İkincisi diziler var. Başka, para, işsiz insanlar. Bundan dolayı gidemiyorlar filme. Ama burada belirleyici olan şu; insanların sanat doğrultusunda ister sinema ister tiyatro doğrultusunda eğitim eksikliği var, her şeyde olduğu gibi. Eğer insanların bu eğitim eksikliğini ortadan kaldırmazsanız, insanlar sadece o günlük telaş içerisinde gününbirlik yaşıyorlar, geleceğe iyi bir perspektifle, gelecekte iyi bir dünya, iyi bir işi, hakları, özgürlükleri nasıl alınır nasıl verilir, nasıl kurtarılır bu işler, bunları düşünmeye bile fırsat bulamıyorlar.”

Göç olgusunun yarattığı sorunlardan anadili sorunu, göç politikası, demokratik haklar, eğitim eşitliği gibi konularda Türkiyeli göçmenlerin aktif olarak katılımların sağlanması ve aydın insanların bu süreçte yol gösterici olmalarının büyük önem taşıdığını söyleyen Nihat Bozkurt “Bir toplumun aydını, bir toplumun aydın sanatçısı, bir toplumun entelektüel insanları o toplumu ileriye götürmede motor vazifesi görürler. Tarihsel olarak bütün toplumların gelişimine bakın.” dedi.

Duisburg-Essen Üniversitesi Türkçe Öğretmenliği (Türkistik) Bölümü öğretim görevlisi Berin Uyar, Türkiyeli göçmen profilinin geniş bir yelpazeye sahip olduğunu belirterek, “Sosyalizasyonunu Türkiye’de mi burada mı tamamlamıştır? Kentsoylu mudur kırsal kökenden mi gelmiştir? Elli yıl önce işçi olarak mı gelmiştir? Bir işçi çocuğu mudur? Türkiye’de öğretmenlik yapmıştır, ama buraya gelip madene inmek zorunda kalmıştır. Çocukken annesi, babası ona hiç masal okumamıştır. Anne-baba evinde hiç kitaplık görmemiştir ya da duvarlar baştanbaşa kitaplarla doludur. Ailesi çocuğu rahat okusun, Türkiye’deki olaylardan uzak olsun diye buraya okumaya göndermiştir. Zorunlu bir göçtür, ailesin zoruyla gelmiştir. Evlenmek zorunda kalmıştır. Baskıdan, savaştan, hapsedenlerden, toplardan, tüfeklerden kaçıp gelmiştir. Yani politik bir göçtür. Türkiyeli göçmenler derken, böyle geniş bir skalayı göz önünde bulundurarak konuşmak zorundayız. Göçmen olmak sadece bir sosyal statüyü gösteriyor, ama kendi kültürleşme süreci içinde olayı değerlendirmek lazım diye düşünüyorum. O nedenle dar bir alanda konuşuyorum.” diyerek konuşmasına başladı.

Almanya’da yaşayan Türkiyeli yönetmenler ve filmleri üzerine değerlendirmeler yapan Berin Uyar, “Salı Sineması” programına değindikten sonra şöyle devam etti: “Sinemanın kendini kurumsal değişimlerle doğru orantıda yenileyebildiğini, geliştirdiğini çoğu zaman toplumun tabanındaki gelişmelerinin önünde yürüdüğünü, yorumlayıcı gücünün çok büyük olduğunu ve içinden çıktığı toplumun sanki aynadaymış gibi seyredebileceğiniz evrensel bir sanat dalı olduğunu söylemek istiyorum. Aynı zamanda tabii ki yöreselde ama herhalde sinemacının katkısı ve önemi yöresel olan bir konuyu evrensel bir dilde anlatabilmekte. Tarihin aktarılmasında sinemanın geleneksel araçları okul gibi, okulun rolünü sarsan bir rolü var. Alternatif bir tarih anlayışı getirmek için kullanılabilir sinema. Ezberi bozan bir araç. Tabii ki çok zengin ve karmaşık bir bilgi kaynağı. Toplumun kıyasına itilmişlerin durumuna ışık tutabilen bir araç.” sözleriyle görüşlerini bildirdi.

VIII. Oturum

Türkiye’deki Siyasal Gelişmeler ve Türkiyeli Göçmenlere Yansısı

Dr. Haluk Gerger, Prof. Dr. Süheyl Batum, Güray Öz, Prof. Dr. Haluk Şahin

Entegrasyon sorununun ağırlıklı olarak dil/anadili sorunu çerçevesinde irdelenebileceğini, sorun Almanya ve Türkiye açısından ele alındığında iki farklı –kendi içinde de homojen olmayan– topluluğun sadece tek boyuttan değil, aynı zamanda farklı ölçütlerle de değerlendirilmesi gerektiğine dikkat çeken Güray Öz, “Sınıfsal durum, etnisite, dil, din insanlığı birbirinden ayırır aynı zamanda da birbiriyle birleştirir. Ne Türkiye’de ne Almanya’da ne de dünyanın her hangi bir ülkesinde insanların sınıfsal durumunu dikkate almadan anlamak mümkündür. Türkiye’de de işçilerle, köylülerle, memurlarla, çalışan kesimlerle, kabaca söylersek yoksullarla zenginleri aynı kavramlarla niteleyemeyiz. Ortak bir anlaşma diline sahip olsalar da farklı dilleri konuşan etnik halk toplulukları birlikte değerlendirirken, bu önemli ayrımı dikkate almamız lazım. Bütün bunları beklide kendini ortaya koyuş tarzı olan kültürleri de bizi birbirimizden ayıran farklılaştıran bir durum olarak değerlendirmek zorundayız. Bu anlattığım farklılıklar, sadece Türklerin Almanya’ya entegrasyonu değil, aynı zamanda Türkiye’deki durumdur.” diye konuştu.

Dr. Haluk Gerger, Türkiye’de, devlet içinde ve toplumsal yaşamın hemen her alanında süren iktidar mücadelesinin, henüz sonuçlanmamış olması nedeniyle analizlerinin dışında kaldığını belirterek, göçmenliği “zor bir zanaat” olarak adlandırdı; insanların göç sırasında büyük zorluklarla karşılaştıklarını, yerleşik olanlarının potansiyel terörist muamelesi gördüklerini, ayrımcılık ve ırkçılığa maruz kaldıklarını belirtti. Göçü veren ve göç alan toplumların bu durumdan eşit düzeyde sorumlu ve suçlu olduğunu belirten Haluk Gerger, bu bağlamda, “az gelişmişliği ve yoksulluğu bir yapısal özellik olarak bu dünyaya kazıyan, nakşeden bir sömürgecilik, emperyalizm süreci var.” dedi. Toplumların ve bireylerin ağır baskı koşullarında ve korumasız olduklarında, bir sığınma imkanı aradıklarını, dine, milliyetçiliğe ya da sınıflara sığınabildiklerini, ama ırkçılık, yabancı düşmanlığı ve yerli işçileri de etkileyen işsizlik ve ekonomik kriz gibi etmenler nedeniyle sınıfsal dayanışmanın bozulduğunu dile getirdi. Dr. Gerger, yurtdışındaki göçmen işçilerin Türkiye’nin uzun süre ödemeler dengesindeki açıkları kapattığını, ama öte yandan 12 Eylül’ün ve Kürt sorununun neden olduğu muhalif göçmen kitlesini dengeleyecek, ideolojik bir lobiye dönüştürülmeye çalışıldığını vurguladı.

İstanbul Bilgi Üniversitesi İletişim Fakültesi öğretim üyesi Prof. Dr. Haluk Şahin, Türkiye’de, solun yaptığı hataların bugün yaşanan sorunlarda etkili olduğunu belirterek, bu hatalar nedeniyle “hakikaten kaygı duymamızı gerektiren bir noktaya geldik” dedi. Merkezi siyasi otoritenin olağanüstü boyutta güçlendiğine işaret eden Şahin, “bu çapta bir güç yoğunlaşmasının olduğu bir ülkede demokrasinin sağlıklı bir biçimde işleyebilmesi mümkün değildir, çünkü bu kişi, bugün Recep Tayyip Erdoğan ve yarın bir başkası olabilir, sadece milletvekillerinin üçte ikisini, cumhurbaşkanını, yargıçların önemli bir kısmını vb. belirlemiyor, aynı zamanda hangi medya kuruluşlarına vergi cezası verileceğini, hangi gazetenin kime satılacağını, onunla ilgili kredilerin kimlerden ne zaman alınacağını, kimlerin zengin olacağını kimlerin yokullaşacağını da belirliyor.” dedi.

Prof. Dr. Süheyl Batum, konuşmasına hukukun uygulanması açısından devletlerin farklı uygulamalar yaptığı işçi sınıfı, alt gelir sahipleri, yabancılar, göçmenler gibi kitleler olduğunu, buna karşın Türkiye’de hukukun uygulanış biçimini, “Türkiye bütün yurttaşlarına aynı özelliği uygulayan bir ülke, ne kadar yurttaş varsa, hukukunu uygulamayan bir ülke. Birilerine daha fazla uygulamayabilir. Ama cins, etnik köken vb. ayrımı yapmaksızın hiçbirine hukuku uygulamıyor. Yurtdışında yaşayan vatandaşları dahil.” sözleriyle ifade etti. “BM Kalkınma Programı’nın ya da Dünya Ekonomik Forumu’nun bir ülkenin gelişmiş sayılıp sayılmaması için ölçütleri ortaya koyuyor. Ama bir ölçüt var ki bunu unutmamak gerekir. Bir devleti tanımlamanızda çok önemli! O da şu: yurtdışında olan vatandaşlarıyla olan ilişkileri. Onlara nasıl davrandığı, nasıl davranılmasına izin verdiği vb. bu devletin gelişmiş olup olmadığını belirleyen çok temel semptomlardan veya göstergelerden bir tanesi. Bütün bu ölçütlerin yanı sıra bir devletin yurtdışındaki yurttaşlarına bakış açısı, hukuk kurallarına bağlılığı aynı zamanda o devletin kalitesidir.” dedi.

Söyleşiler V

Koral OKAN

Biri: (der ki) : Merhaba... İşte yine biraraya geldik. Hoş bir sohbeti oluşturmaya çalışacağız herhalde... Nasılsın?

Öteki: Merhaba... Teşekkür ederim! Ben iyi olmasına iyiyim de, sohbetimizin hoş olup olmayacağını henüz bilemiyorum.

Biri: Oh... neden?

Öteki: Canım biraz sıkın da ondan. Bir yandan, Almanya'da neler oluyor diye düşünüyorum. Sarrazin'ler falan... Kapitalizmin vahşi yüzünün altından bütün çirkinlikler arada sırada ortaya çıkıyor. Karşısında, buna pek yeterli cevaplar verilmediğini düşünüyorum. Anadolu'dan, Balkanlardan gelen bizler, kültürümüzün tarihi bilicinde olsaydık, böylesi avrupa-merkezli çirkin savları geri çevirmemiz daha kolay olacaktı. Anadolu ve Yunan Yarımadası, yüzyıllarca Avrupa ve Asya'yı bağlayan bir sosyal köprü oluşturmuş, bu köprü üzerinden geçen sosyal hareketler, bazen buralarda kalmış, yüzyılların kültürlerini geliştirmiş, diğerleri yollarına devam etmiş ve bu kültürleri uzak topraklara taşımıştır. Avrupa-merkeziyetçiliğinin unsurları, halen, binlerce yıl önce Ege'nin iki yakasında üretilen felsefelerin, temel doğa bilimlerinin ve diğer değerlerin ürünlerini tüketirken, bizler hala bunların farkında değiliz. Acı değil mi? Ama Sarrazin'lere cevap başka bir sütunda yer alabilir. Biz bu sütunlarda, kültürlerimizin köklerini hatırlatmaya çalışıyoruz. Yalnız, bir şeyi tekrarlamakta geç kalmayalım: Benim konum, bugün bu topraklarda yer alan devletler ve milliyetler değildir... Benim konum, bölgenin tarihi geçmişi ve onun, gölgesini oraya yansıtan, kokusunu sindiren, temelden şekillendiren ve onu sık sık gelenekleştiren "interkültürdür". Bu açıdan her zaman, isterse adı bugün "Türk" ya da "Türkiyeli" olsun, isterse "Yunanlı" olsun, geçmişimin bu topraklarında yaşamış kültürlerine "benim kültürüm" olarak sahip çıkıyorum.

Ama, sütunumuzun yan konularından tekrar ayrılsak, bugün "hoş olmayan ve sorunlu" başka bir konuda konuşacağız: Antik Yunan'da "kölecilik".

Biri: Seni çok iyi anlıyorum. Ve de düşüncelerimi doğru okuduğunu sanıyorum. Evet, bu konularda hassaslaşmak gerekiyor... Şimdi hemen köleciliğe geçmek biraz zor olacak ama, bir deneyelim.

Herhalde ilk soracağın sorunun şöyle olacağını düşünüyorum: Böylesi, çağına göre son derece uygar bir toplulukta kölelik olması gerekiyor muydu? Olası sorunu biraz genişletelim, çünkü günümüzde en büyük problemi oluşturan bir konudur bu: Yani, felsefenin bu kadar geliştiği, toplumu akılcı ilkelerle düzenlemekte bu kadar iddialı, bilgeliği ile bu kadar övünen bir toplumun düşünürleri köleliğe nasıl razı olmuştur? Köleliğin ortadan kaldırılmasını istemeyişleri o günkü tarihsel-toplumsal şartlarda ve özgüllükleri içinde meşru muydu?

Fakat Antik Yunan'ı yargılamak sorunu

tüm insanlık tarihini yargılamak sorundan ayrı düşünülemez. Antik çağdan 19. yüzyıla kölelik evrensel bir kurum olarak varlığını sürdürmüştür. Hıristiyanlık ve İslam gibi büyük ahlaki dinler kölelere iyi davranılmasından öte kurumun ortadan kaldırılmasını savunmamışlardır. Köleliğin ötesini düşleyecek bir tahayyül gücü dahi antikiteden sonraki tasarımlarda ve ütopyalarda hemen hiç yoktur. Köleliğin ortadan kaldırılmasına dair modern talepler ise kölelerin insan olarak haklarından ziyade ekonomik kaygılarla temellendirilmiştir. Aslında modern insan hakları kavramı da, metafizik olarak temellendirilse bile, ekonomik rasyonalitenin bir ürünü ve türevidir. Girişim gücünden beklenen yararın gereği olarak insanların eşitliği, özgürlüğü ve nihayet potansiyellerini gerçekleştirecek sosyal olanaklara sahip olma zorunluluğu kabul edilmiştir. Yine de, bugün dahi ekonomik refahı üretenlerin ondan hak ettikleri payı almadıkları, özgür işçinin modern köleden başka bir şey olmadığı ileri sürülebilir; evrensel yurttaşlık kavramına dayanan modern demokrasilerin ise -işyerinde demokrasinin dahil- yurttaşların gerçek katılımını sağlamadığı anlamında mutlak demokrasinin olmadığı kesindir. İnsanlık tarihi öyle gösteriyor ki, hayvanlar arasındaki çıplak güç ilişkisinden insanlar arasındaki her bireyi moral bir varlık olarak alan gerçekten özgür ve gerçekten eşit ilişkilerin kuruluşuna geçiş, kısaca hayvanlıktan insanlığa geçiş, ekonomik koşullar tarafından koşullanıyor. Bilgeliği değil ortak akı egemen kılacak bu geçiş ne yazık ki bizi hayvan doğamıza mahkum kılan yoklukların sona ermesine bağlı görünüyor.

Öteki: Köleciliğin Antik Yunan'da sosyo-ekonomik olarak gerekli olduğunu okumuştum. Bu konuyu biraz açabilir miyiz?

Biri: Antik Yunan toplumu köleci bir toplumdur. Ekonomik refah ve siyasal demokrasinin önemli ölçüde kölelerin üzerinde yükseliyordu. Köle alınır satılır bir mülk ve insan ile hayvan arası bir varlık olarak kategorize edilmişti. Atina hukuku kölelerin canı ve haysiyetine çok sınırlı bir koruma getirmişse de bu kölelerin insan olarak haklarının kabulünden dolayı değil, tahammüllerini sağlamak, verimliliklerini garanti altına almak ve nihayet onlara davranıştaki aşırılıkların toplum üzerindeki zararlı etkilerinden korunmak içindi. Antik Yunan düşüncesinde köleliğe dair başlıca tartışma, köleliğin doğal (doğuştan) veya uyuşmsal (içine düşülmüş) bir durum olup olmadığı temelinde gelişti. Bu tartışma Hellen-barbar ayrımının kabulü veya reddi üzerinde yükseldi. Bir diğer yaklaşım ise köleliğin dışsal değil, içsel bir durum olduğuydu. Köle edinmede ve kölelere davranışta adaletsizliği sorgulayanlar oldu. Ancak bildiğimiz kadarıyla bir kurum olarak köleliğin yok edilmesini savunan bir kişi bile ortaya çıkmadı ve kölelik evrensel geçerliliği olan bir kurum olarak alındı.

Biri ile Öteki'nin sohbetleri, kültür, sanat ve sosyal yaşamın diğer değerlerini, bunların siyasetle olan içiçe geçmişliğini içerir. Biri ile Öteki, "Sen, ben..." veya "diğeri" olabilir; isimler önemli değildir, sadece içerikler anlam taşıyacaktır.

Antik Yunan'da karşımıza üç tür özgür olmayan emek biçimi çıkar: Borç-bağımlılığı veya köleliği, devlet serfliliği, taşınır mülk köleliği. Borçtan ötürü yitirilen özgürlük durumunda, borçlu borcunu ödeyemediği için ve borcuna karşılık olarak alacaklıya emeğini veya emeğinin ürününü sunmak üzere kendinin veya üçüncü şahısların (mesela çocukları) vücudunu rehin verir.¹ Bunun borç-bağımlılığı şeklinde, borçlu uzak ve düşük bir ihtimalle de olsa borcunu ödeyeceği gün tekrar özgür bir insan olmayı ümit eder, borç-köleliği şeklinde ise, borçlu alacaklının sürekli kölesi haline gelir. Serflik durumunda, bilindiği üzere, serf başkasına ait toprakta ve o toprağa bağlı olarak yaşar, belirli hizmet yükümlülükleri ile çalışır. Antik Yunan'daki devlet serfliliği biçiminde, serf özel bireylere ait toprağa bağlı olmakla beraber, kısmen devletin veya cemaatin mülkiyetindedir ve dolayısıyla örneğin devletin izni olmaksızın toprak sahibi tarafından satılamaz. Antik ve kimi modern kaynaklarda köle veya toprak kölesi olarak da tanımlanan devlet serfi mülk olmak bakımından köleye yaklaşır, ancak yaşam koşulları onu köleden ayırır. Toprağa bağlı yaşamak sayesinde aile ilişkileri kurma ve sürdürme olasılığı yüksektir, toprak üzerinde belirli bir iş vardır ve toprak sahibinin merhametine daha az bağlı durumdadır. Taşınır mülk köleliğinde ise köle efendisinin kişisel mülküdür, satılabilir ve satın alınabilir, yapacağı iş belirli değildir. Öte yandan, taşınır mülk kölelerinin azat edilme şansı, kararı devlet değil efendisi vereceği için daha yüksektir. Taşınır mülk köleliği (ki ileride, vurgu gerekmedikçe, buna sadece "kölelik" diyeceğiz) kişinin yabancılaştırılarak ve genellikle haysiyetsizleştirilerek sürekli ve vahşi bir tahakküm altına alınmasıdır. Sürekli, yani, efendi azat etmeyi tercih edebilse de, tanım gereği kölenin özgür kalmak için yerine getireceği bir anlaşma yoktur ve kölelik ölüme değin sürecektir. Vahşidir, çünkü kölenin bedenine şiddet uygulanabilir, kırbaçlanabilir ve işkence edilebilir. Bir tahakküm ilişkisidir, yani köle söylenen her şeyi yapmak zorundadır. Haysiyetsizleştirilmiştir, köle efendisi tarafından sürekli ve kasıtlı olarak aşağılanır. Yabancılaştırılmıştır, yani köle doğuştan haklara sahip değildir ve içine alındığı topluma ait değildir, sosyal kimliği olmayan bir yabancıdır. Yetişkin yaşta köleleştirilenler giysilerinden, isimlerinden, aile ve etnik bağlarından ve hatta kişiliklerinden arındırılırlar, yeni bir kimlik ve belki bir kaç hak ile yeni bir yaşama başlarlar. "Sosyal ölüm" olarak da tarif edilebilecek böylesi bir deneyim, hayali zor, travmatik bir durumdur.

Öteki: Köle kullanımının başlangıcını kronolojik olarak belirtebilir misin?

Biri: Homeros'un İ.Ö. 8. yüzyılda yazdığı epik şiirlerinde 13. ve 12. yüzyıl Yunan toplumu hakkında bilgi bulunur. Bu şiirlerde kölelerden bahs olunmakta ve şiirlerden 8. yüzyıla değin Antik Yunan'da daha

köle kullanımının yaygın olmadığı anlaşılmaktadır. Şiirlerde sadece krallar evlerinde köle sahibidirler; köylüler gerektiğinde kiralık emek kullanırlar. Kölelerin bazılarının sınırlı mülk edinme, evlenme ve aile sahibi olma hakları tanınmıştır. 7. yüzyılda tarım tekniklerinin gelişmesi, pastoral tarımdan bitkisel tarıma geçiş ve yeni ürünlerin ekilmeye başlanması gerçekleşiyordu.

Öteki: Büyüyen bir Antik Yunan ekonomisinde toplumsal farklılaşma da artıyordu değil mi?

Biri: Çok doğal bir durum! Muhtemelen ortakçılardan ödeyemediği ürün ve hizmet (para henüz bilinmiyordu) borçlarından ötürü borç-bağımlılığı ve köleliği yaygınlaştı. 6. yüzyıl başlarında Atina'da Solon'un ünlü kanunları (İ.Ö. 594) toplumun daha fazla parçalanmasını önlemek ve köylü-yurttaşları yeniden tesis etmek için, başka önlemlerin yanında, hiçbir Atina yurttaşının borcundan ötürü vücudunu rehin veremeyeceği hükmünü getirdi (yani borç-bağımlılığını ve borç köleliğini kaldırdı). Taşınır mülk köleliğine gelince, Solon'dan önce, Drakon muhtemelen keyfi cinayete karşı kölelere sınırlı bir koruma sağlamıştı. Solon ise kasıtlı aşağılamaya karşı yasaların kapsamına köleleri de olası mağdurlar olarak özellikle belirterek aldı. Kuşkusuz, bir köleye karşı aşağılama sayılabilecek eylem bir yurttaş karşı olandan çok daha kaba, iğrenç ve nedensiz olmalıydı. Solon, kölelerin onurunu koruma gayretine rağmen, yurttaşlık kavramını sağlamlaştırma amacıyla sosyal hayatta özgür yurttaşlarla köleler arasında sıkı sınırlar da koydu.

Öteki: Yoksul yurttaşlara eşitlik ve siyasi katılım sağlayan Antik Yunan kent devletinin yükselişi ile köleliğin gelişimi arasında ilişki var gibi görünüyor...

Biri: Kesinlikle! 6. yüzyılda meta üretimi ve emek gücüne ihtiyaç artmıştı. Oysa borçtan dolayı köleliğin kaldırılması dahil Solon'un yurttaşlar arasındaki farklılaşmayı azaltmak yönündeki reformları zengin aristokratların ihtiyaç duyduğu emek kaynağını ortadan kaldırmıştı. Bunun bedelini taşınır mülk köleleri ödedi. Ortakçı ve gündelikçi yoksul yurttaşların yerini önce tarımda ve giderek manüfaktür ve madencilikte hızla köleler aldı.

Toparlayalım, Antik Yunan'da köleci toplumun doğuşunu üç nedene bağlıyoruz: Toprakta özel mülkiyet, meta üretimi ve pazarların yeterli gelişimi ve nihayet dahili emek kaynaklarının yetersizliği. Bu son şartı da Solon yasaları oluşturmuştu.²

Pers Savaşları'nda (İ.Ö. 490-479) kazandığı zaferler ile bir imparatorluğa dönüşen ve kolektif ve bireysel refah bakımından ilerleme kaydeden Atina'nın klasik dönemde (İ.Ö. 5. yüzyıl) köleci bir toplum haline geldiği kesin olarak söylenebilir. Yunan anakarasının bu en büyük köle toplumunda köleler toplam nüfusun %15-35 gibi bir kısmını oluşturuyordu. Atina'daki köleler büyük ölçüde Yunanlı değildi ve sa-

vaşlar, korsanlık ve Trakya, Anadolu, Suriye gibi yerlerle doğrudan köle ticareti suretiyle tedarik ediliyorlardı. Yunanlıların köleleştirilmesine karşı moral itirazlar vardı ve hatta Atina dışında köle konumuna düşen Atinalılar yakınları veya dostları tarafından geri satın alınıyor ve polis idaresi de bunu özendiriyordu.

Öteki: Atina Polis'inde durum nasıldı?

Biri: Atina Polis'inde köleler değişik alanlarda, değişik amaçlarla kullanılıyor ve farklı yaşam koşulları içinde bulunuyorlardı. Burada temel iktisadi faaliyet alanı tarımdı ve yurttaşların çoğunluğunu kendilerine yetecek kadar toprağa sahip olan küçük köylüler oluşturuyordu. Kent ve kır arasında sosyal ve moral bir farklılık pek gelişmemişti. Esasen bu küçük köylü yapısı ve ilaveten büyük toprak sahiplerinin topraklarının dağınık oluşu yaygın köle kullanımını gerektirecek büyük ölçek ekonomisi uygulanmasını olanaksız kılmıştı. Ayrıca tarım mevsimliliği, dolayısıyla yoğun iş zamanları kadar boş geçen zamanlar da vardı; bu durumda rasyonel bir alternatif yoksul yurttaşların ve metoikosların emek-gücünü kiralamak iken bir diğer alternatif de çok amaçlı, yani tarımdan başka ev işlerinde de kullanılacak köle bulundurmaktı. Kölelere yurttaşlar savaşa gittiklerinde geride bıraktıkları işlerin yürütülebilmesi ve hatta yurttaşların kamusal işlerle uğraşabilmesi ve başka sebeplerle boş zaman yaratılabilmesi için de ihtiyaç vardı. Dahası köle sahibi olmak bir statü ve saygınlık göstergesiydi. Dolayısıyla kural, ortalama bir köylü yurttaşın muhtemelen bir veya birkaç köleye sahip olmasıydı denebilir. Köle emeğinin en acımasız biçimde sömürüldüğü yer Attika'nın güneyindeki Laurion bölgesi gümüş madenleriydi. Özellikle İ.Ö. 480'den itibaren buradaki faaliyet çok genişledi; 4. yüzyılda bu madenlerde on binden fazla kölenin çalıştırıldığı tahmin edilebilir. Burada köleler olasılıkla zincire vurulmuş olarak çalışıyor veya yaşıyorlardı.

Öteki: Kölelerin manüfaktürde de kullanıldığını duymuştum...

Biri: Evet, 5. yüzyıldan itibaren. Yeni bir refah kaynağı olarak manüfaktürün ortaya çıkması, kölelerin yaygın biçimde kullanıldığı yeni bir saha yarattı. Bu kölelerin bir kısmı, kazancından efendisine sabit bir kira veriyor ve Atinalıların deyişle "ayrı" yaşıyordu. Yine, özgür yurttaşlar bir başkasının hesabına çalışmayı ve ondan emir almayı onur kırıcı gördüklerinden, köleler ti-

caret ve bankacılık alanlarında muhasebe, temsilcilik ve yöneticilik gibi nitelikli işlerde çalışabiliyorlardı. Böylesi kölelerin belli bir bağımsızlığı vardı; kendi hesaplarına çalışıyorlar ve azatlıkları için para biriktirmek imkanına sahip oluyorlardı. Doğal olarak yüksek statü sahibiydiler, dövülmez ve küçük görülmezlerdi, çoğu kez giyinimleri özgür yurttaşlarınkinden farklı değildi. Devlet hizmetinde düzenli maaş ile çalışan ve dolayısıyla servet biriktirme olanağına sahip olan köleler de vardı. Bunlar gardiyanlık, güvenlik görevliliği, meclis yazmanlığı, ağırlık ve uzunluk ölçüleri görevliliği ve çeşitli mali görevlerden oluşan önemli resmi işleri yerine getiriyorlardı. Bunun bir nedeni bu tür görevlerde çalışacak özgür yurttaşların bazı kimseleri kayırmaları iken, sivil toplumla ilişkileri zayıf olan ve kayırmaya gerek duymayan kölelerin bu işlere daha uygun görülmesiydi. Bir diğer nedeni de vatandaşlar arasından –demokrasinin yozlaşmaması için– kısa süreler için seçilen görevlilerin işlerin sürekliliğini ve verimliliğini sağlayacak bilgili ve deneyimli uzman kadrolara ihtiyaç duymasıydı. Bütün bu farklı kullanım alanlarına zaman zaman girilen kamu binalarının yapımı ve düzenli olarak yerine getirilen fahişelik ve çeşitli eğlence hizmetleri gibi çok daha maddeler eklenebilir. Fakat belki de en yaygın kategoriyi çok amaçlı kullanım gereğinden ötürü ev işlerinde çalışan köleler oluşturuyordu. Bunlar yün işçiliği, giysi yapımı, fırıncılık gibi üretken işler yanında evin tertip-düzeni, temizliği, efendilere hizmet, erkek çocuklara dadılık³ gibi "üretken olmayan" işleri de yerine getirebiliyorlardı.

Öteki: Antik Yunan filozoflarının köleciliğe bakışını inceyebilir miyiz?

Biri: Antik Yunan düşünürlerinin kölecilik hakkındaki görüşleri, daha önce diğer konularda da rasladığımız gibi, alt yapının üst yapıyı belirlediğinin en çarpıcı örnekleriyle doludur. Daha önce de gördüğümüz gibi, alt yapıdaki oluşumlar, üst yapıyı belirlemektedir. Doğal kölecilik teorisinin ilk önermeleri Platon tarafından geliştirilir ve Aristoteles tarafından olgun haline ulaştırılır.

Öteki: Yani köleciliğin ortaya çıkmasından sonra...

Biri: ... bu üretim ilişkilerine uygun teoriler oluşturuluyor. Platon'un ideal devlet tasarımıyla kişilerin toplumsal hiyerarşideki konumları devleti ve/veya kendilerini yönetme, doğuştan kapasiteleri ile belirle-

nir. Koruyucular sınıfını oluşturan iki kesimden yöneticiler sadece kendilerini değil, devleti yönetmesini de bilirler; askerler ise en azından kendilerini yönetme kapasitesine sahiptirler. Çalışanlar sınıfı (çiftçiler, zanaatkarlar, işçiler) davranışlarında ruhlarındaki hayvan tabiatına yenik düşerler, kendilerini dahi yönetemezler. Platon'da yönetme kapasitesi zihinsel etkinliğin düzeyine ve niteliğine bağlıdır. Bütün insanların karar vermede payları vardır, ama "kanaat getirme" anlamına gelen "karar verme" kavramı, tanrılar ve pek az kişiye nasip olur. Devleti yönetmeye sadece rasyonel açıklama gücüne (*logos*) sahip olanlar uygundur, *logos* sahibi olmayan çokluğun bir kısmı (askerler) yönetime yardımcı olurlar ve geri kalanlar (çalışanlar) yönetilirler. Devlet sanatını bilen *logos* sahipleri (filozoflar ve tamamen aydınlanmış aristokratlar) tüm nüfus içinde çok küçük bir azınlık oluştururlar. Platon köleciliği bir muhakeme yetersizliği durumu olarak düşünür. Farkında olup da akıl yürüterek kanıtlayamamak hali köleye yakışacak bir durumdur. Dolayısıyla Platon için, köle hakikate sahip olamacağı için yönlendirilmeye açık biri olarak belirir. Fakat *logos* yoksunluğu ve daha özel olarak da kendini yönetme kapasitesi yetersizliği özgür yurttaşların çokluğu (çalışanlar sınıfı) için de geçerlidir.

Öteki: Burada, Platon'un özgün terminolojisinde bir farksızlık görüyorum...

Biri: Evet, sonuç olarak, Platon insanların arasında "doğal" ayrımlar yapsa da, köleciliği "doğal" temelde tanımlasa da, gerçek köleleri çalışan özgür yurttaşlardan ayıracak doğal bir fark söylememiş olur. Dolayısıyla köleciliği doğal temelde meşrulaştıracak yeterli bir teori kurmaz. Anlamlı bir ayrım bulamaz ve/veya buna ihtiyaç duymaz. Önerdiği yasalarda ve öğütlerinde gözlenebileceği gibi, Platon efendi ile köle arasındaki ayrımı çok daha geniş bir çerçevede korumak ve hatta Atina'da geçerli olan ayrımı daha da genişletmek kaygısı güder. Örneğin özgür-köle ayrımının hane içinde soy düzeyinde bozulmamasını ister. Bunun için, özgür bir yurttaşın kölesinin başka özgür yurttaşlarla ilişkisinden doğacak çocuğun efendiye ait olmasını, erkek veya kadın özgür yurttaş ile kölesi arasındaki ilişkiden doğan çocuğun köle anne veya köle babası ile ülkeden çıkarılmasını önerir. Yani öncelikle mülkiyet hakkını korumak ister, ikinci olarak kişinin kendi kölesinden çocuk sahibi olmasını istemez, nihayet doğacak çocu-

ğun biri özgür biri köle bir anne-baba tarafından aynı evde (veya ülkede) büyütülmesini engellemek ister.

Öteki: Platon'da kölelerin hangi ırklara sahip olması gerektiği var mı?

Biri: Platon'un tasarladığı devlette köleler büyük ağırlıkla Yunanlı olmayanlardan oluşacaktı. Çok ileri gitmediyse de, en azından bazı barbar halkları doğadan zihinsel olarak aşağı gördü. Zamanın etnik önyargılarını paylaşan Platon Yunanlıların en başlıca niteliği olarak bilgi sevgisini görürken, Traklar, İskitler ve diğer kuzeyli halkları taşkın ve hırçın ruh haliyle, Fenikelileri ve Mısırlıları para hırsı ile tarif eder. Yine Pers halkının kralları tarafından (siyaseten) köleleştirilerek hem birlik duygusunun hem de düşünme, konuşma, görüş alışverişinin ortadan kaldırıldığını vurgular. Platon aralarında bir uyum ve birlik arzuladığı Yunan devletlerinin birbirleri ile savaşmaktansa barbarlara karşı savaşmalarını, sadece onları yaradılıştan düşman olarak görmelerini, sadece onlarla savaşlarda esirleri köle edinmelerini istiyordu. Yabancı halklara karşı karar ve önyargılarında bunun etkisi olmuş olmalıdır. İstersen, burada bir ara verelim ve gelecek sefer, Platon'un köleci toplum teorilerinin Aristoteles tarafından geliştirilmesini konuşalım. Sağlıcakla kal.

Öteki: Sağlıcakla kal.

¹ Friedrich Engels: Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni, s. 338. "Dahası da var; eğer tarlanın satış bedeli, borcu ödemeye yetmez, ya da bu borç bir güvenceyle sağlama bağlanmamış bulunuyorsa, borçlu alacaklıya borcunu ödemek için, çocuklarını köle olarak yabancılara satmak zorundaydı. Çocukların, babaları tarafından satılışı – babalık hukuku ve tek-eşliliğin ilk meyvesi işte bu oldu! Ve vampir hala kana doymamışsa; borçlunun kendisini köle olarak satılabildi. İşte, Atina halkı içinde tatlı uygarlık güneşinin doğuşu böyle oldu."

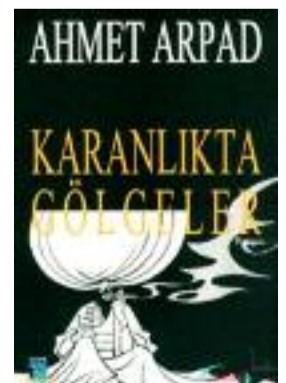
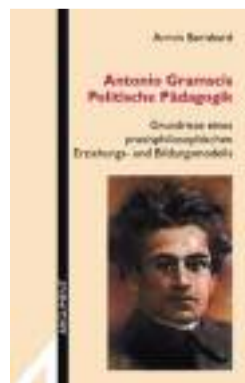
² Friedrich Engels: a.g.y. s. 343. "Bundan sonraki seksen yıl boyunca, Atina toplumu, yavaş yavaş sonraki yüzyıllar süresince gelişmekte devam ettiği yönü aldı. Toprak mülkiyetinin aşırı yoğunlaşmasına olduğu gibi, Solon'dan önceki toprak tefeciliğinin azgınlığına da bir son verildi: Kölelerin çalışması sayesinde gitgide daha geniş bir ölçüde uygulanan ticaret, esnafılık ve küçük zanaatlar, egemen çalışma kolları durumuna geldiler. Uygarlık ilerliyordu. Başlardaki, kendi hemşerilerinin hoyratça sömürülmesi yerine, özellikle köleler ve Atinalı olmayan müşteriler sömürüldü. Taşınır servet, parasal zenginlik, köle ve gemi sahipliği biçimindeki zenginlik durmadan artıyordu."

³ Eski yunancada "pedagog", "paidagogos"dan gelir. Anlamı çocukları, onlara eğitim vermekle görevli öğretmene götürmekle yükümlü köle anlamında kullanılmaktaydı. Günümüzde pedagoğu en iyi tanımlayacak kelime, çocuk psikolojisi, gelişimi ve eğitimcisidir.

Die Gaste tarafından Duisburg-Essen Üniversitesi'nde 23-24 Mayıs 2009 tarihinde düzenlenen "Göçmenlerin Anadili Sorunu ve Çözüm Önerileri Sempozyumu" sunumları ve konuşmaları – Ocak 2010

ISBN 978-3-9813430-07
Die Gaste Verlag
İsteme Adresi:
diegaste@yahoo.com

“Göçmenlerin Anadili, Eğitim, Kültür ve Entegrasyon Sorunları” Sempozyumu 2010

16-17 Ekim 2010 tarihlerinde, Duisburg-Essen Üniversitesi'nde toplam sekiz oturumu kapsayan **“Göçmenlerin Anadili, Eğitim, Kültür ve Entegrasyon Sorunları” Sempozyumu** gerçekleştirildi. *“Dil ve Eğitimi Desteklemek İçin İnisiyatif e. V.”* ve *Die Gaste*'nin ortak hazırladıkları sempozyum, Almanya genelinden ve Türkiye'den katılan dinleyicilerde geniş bir ilgi buldu. Anadili ve eğitim konuları başta olmak üzere kültür, edebiyat, medya, entegrasyon vb. konular tartışıldı.

Açılış konuşmalarında, NRW Eyaleti Eğitim Bakanı Sylvia Löhrmann, Duisburg-Essen Üniversitesi Türkistik Bölümü Başkanı Prof. Dr. Emel Huber, T.C. Essen Başkonsolosu Dr. Hakan Akbulut, Duisburg-Essen Üniversitesi Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Ute Klammer, TGD Başkanı Kenan Kolat ve TAM Vakfı Başkanı Prof. Dr. Hacı Halil Uslucan yer aldı.

İki gün süren ve sekiz oturumdan oluşan sempozyumda, Prof. Dr. Emel Huber, Prof. Dr. Ingrid Gogolin, Prof. Dr. Ursula Boos-Nünning, Prof. Dr. Havva Engin, Hakkı Keskin, Mete Atay, Prof. Dr. Hans-Joachim Roth, Osman Çutsay Av. Fatma Bostan, Prof. Dr. Süheyl Batum, Prof. Dr. Haluk Şahin, Dr. Haluk Gerger, Can Akbel, Ahmet Külahçı, Berin Uyar, Nihat Bozkurt, Prof. Dr. Ergun Özsunay, Güray Öz, Av. Asuman Öktem, Prof. Dr. Armin Bernhard, Suat Bakır, Prof. Dr. Hacı Halil Uslucan ve Zeynel Korkmaz sunum ve konuşmalarıyla katkıda bulundular.

Sekiz oturumda 23 konuşmacı şu konuları irdelediler: I) Eğitim Başarısı Açısından Anadili ve İnterkültürel Eğitimin Önemi; II) İkidilliliğin Geliştirilmesinde Uygulanan Uluslararası Programlar ve “Anadiline Dayalı Almanca Öğrenim Projesi”; III) Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Üyeliği Sürecinde Göçmenlerin Orta ve Yüksek Öğreniminin Ekonomik Katkısı ve Entegrasyon Sürecindeki Rolü; IV) Neo-Liberal Eğitim Politikalarının Toplumsal Etkisi ve Göçmen Toplumuna Yansımaları; V) Alman ve Türk Hukuku Açısından Yurttaş ve Göçmen Hakları; VI) Almanya'da Deutsch-Türkische Edebiyat ve Türkçe Medya; VII) Türkiyeli Göçmenlerin Sinema ve Tiyatroya Yaklaşımı; VIII) Popüler Kültür ve Göçmen Toplumları / Türkiye'deki Siyasal Gelişmeler ve Türkiyeli Göçmenlere Yansısı.

